Выходзіць з 20 снежня 1945 года

Настаўніцкая газета

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 34(5365)
Аўторак,
19 сакавіка
2002 года

Маніторынг

Якасць адукацыі будуць даследаваць сацыёлагі

Пачынаючы з красавіка Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь плануе праводзіць сацыялагічны маніторынг якасці навучання і выхавання навучэнскай моладзі. Пытанні якасці адукацыі рэгулярна вывучаюцца органамі кантролю, якія функцыяніруюць пры міністэрстве, а вось менавіта сацыялагічнае даследаванне ажыццяўляецца ўпершыню.

Само паняцце маніторынгу прадугледжвае замеры грамадскай думкі, якія паўтараюцца праз пэўныя інтэрвалы часу, па аднолькавых выбарках і з адным і тым жа наборам пытанняў. Гэта дае магчымасць прасачыць, як змяняецца сітуацыя, ацаніць дынаміку і, адпаведна, спрагназаваць нешта на будучыню.

– Маніторынг неабходны для таго, каб Міністэрства адукацыі своечасова атрымлівала дакладную інфармацыю аб сітуацыі, якая склалася ў гэтай сферы, – гаворыць Давід Генрыхавіч Ротман, намеснік старшыні Каардынацыйнага савета па сацыялагічнаму маніторынгу якасці навучання і выхавання навучэнскай моладзі. – Яго вынікі будуць выкарыстоўвацца для прыняцця кіраўніцкіх рашэнняў, для праверкі эфектыўнасці і карэкціроўкі мер, якія прымаюцца ў ходзе адукацыйнай рэформы. Два разы на год – вясной і ўвосень – будзе вывучацца духоўны свет, каштоўнасныя арыентацыі навучэнскай моладзі, праблемы, звязаныя з якасцю выхавання і адукацыі, у пэўнай ступені будуць закрануты пытанні дывіянтных паводзін. Хутчэй за ўсё, манінторынг дапаможа стварыць партрэт маладога чалавека – школьніка, навучэнца, студэнта. Аб'ектам вывучэння стануць таксама і меркаванні бацькоў, педагогаў, выхавацеляў, кіраўнікоў устаноў адукацыі.

Першая серыя замераў запланавана на красавік. Цяпер ужо вядзецца падрыхтоўка: распрацоўваецца агульная праграма маніторынгу, методыка яго правядзення, інструментарый, рыхтуюцца апытальныя лісты. Пакуль нельга сказаць, якой будзе выбарка. Яе вызначаць тады, калі канчаткова будуць ацэнены база, магчымасці, прафесійны ўзровень сацыялагічных службаў, якія прыцягваюцца да ўдзелу ў маніторынгу.

На першым этапе, у час вясенняй серыі даследаванняў, будуць ужывацца ў асноўным апытальныя метады. Калі спатрэбіцца, будуць праводзіцца сфакусіраваныя інтэрв'ю. Магчыма, давядзецца звярнуцца да метадаў, звязаных з аналізам дакументаў. Апытальныя метады, як правіла, праводзяцца па месцы жыхарства, твар у твар з рэспандэнтам і прадугледжваюць выкананне адзіных правілаў, якія задаюцца ўсім інтэрв'юерам, што дзейнічаюць на тэрыторыі ўсёй рэспублікі. І калі гэтыя правілы бездакорна выконваюцца, пачынаюць працаваць законы верагоднасці , і выбарка па сваіх характарыстыках дакладна ўзнаўляе мадэль генеральнай сукупнасці. Калі выбарка – кантынгент рэспандэнтаў – не адлюстроўвае ўласцівасцей генеральнай сукупнасці, гэта можа прывесці да скажэння агульных вынікаў даследавання. І адпаведна, ад рашэнняў, што будуць прыняты на іх аснове, у лепшым выпадку не будзе ніякай карысці, а ў горшым – толькі шкода. Звычайна прафесійныя сацыялагічныя службы займаюцца не толькі зборам інфармацыі, але ажыццяўляюць і кантроль за тым, як працуюць інтэрв'юеры. Як правіла, 10–12 працэнтаў масіву падлягае праверцы. Толькі такім чынам можна атрымаць аб'ектыўныя вынікі.

На сённяшні дзень ужо вызначана кола ВНУ, якія будуць ажыццяўляць даследаванні. Беларускаму дзяржаўнаму універсітэту нададзены функцыі галаўной установы пры правядзенні маніторынгу, а менавіта – Цэнтру сацыялагічных і палітычных даследаванняў БДУ. І нездарма.

– У Цэнтры назапашаны вялікі вопыт, і нашы спецыялісты неаднаразова праводзілі падобныя даследаванні ў такім жа прыкладна рэжыме – рэжыме маніторынгу, – паведаміў Д.Г.Ротман, які з'яўляецца дырэктарам Цэнтра сацыялагічных і палітычных даследаванняў Белдзяржуніверсітэта. – Пачынаючы з 1987 года і да распаду Савецкага Саюза ў межах праграмы "Грамадская думка" мы вывучалі адукацыйныя праблемы, праводзячы замеры два разы на год. Тады гэта было звязана з перабудовай, якая закранула і сістэму адукацыі.

А традыцыі Цэнтра бяруць пачатак аж з 1968 года, калі ў БДУ была створана лабараторыя – менавіта яна стала першай сацыялагічнай службай на Беларусі. На працягу дзесяцігоддзяў лабараторыя пераўтваралася, змяняла назвы і функцыі і з 1996 года існуе ў якасці Цэнтра сацыялагічных і палітычных даследаванняў. Сёння ён займаецца вывучэннем грамадска-палітычнай і эканамічнай сітуацыі ў краіне, ажыццяўляе электаральныя і маркетынгавыя даследаванні, вывучае міжнацыянальныя і міжканфесіянальныя праблемы. Цэнтр удзельнічае ў мностве міжнародных праграм у рамках СНД і Еўропы. Яго апытальную сетку складаюць 250 інтэрв'юераў, якія жывуць у іншых гарадах і супрацоўнічаюць з Цэнтрам у вольны час – займаюцца зборам інфармацыі на тэрыторыі ўсёй краіны. У спецыяльных падраздзяленнях Цэнтра апрацоўваюць і аналізуюць атрыманыя даныя.

Ідэя існавання сацыялагічных службаў пры ВНУ мае шмат пераваг, што пацверджана і аналагічнай практыкай еўрапейскіх і амерыканскіх універсітэтаў. Гэта дазваляе сумяшчаць навуковыя даследаванні з вучэбным працэсам. Большасць супрацоўнікаў Цэнтра выкладае сацыялагічныя дысцыпліны, а студэнты – будучыя сацыёлагі – праходзяць тут вучэбную практыку.

Што датычыцца ВНУ, якія таксама прымуць удзел у маніторынгу якасці навучання і выхавання навучэнскай моладзі, – па большай частцы гэта вядучыя вышэйшыя навучальныя ўстановы, дзе добра наладжана работа сацыялагічных службаў ці даследчыцкая дзейнасць на кафедрах сацыялогіі. Імі прадстаўлены ўсе рэгіёны рэспублікі. Працэдура маніторынгу, сама па сабе даволі дарагая, на першым этапе не будзе нічога каштаваць. Таму што універсітэцкім сацыёлагам давядзецца працаваць не тое каб на грамадскіх пачатках, а ў звыклых для іх рэжымах, у рамках тых работ, якія яны праводзілі дагэтуль.

Кожная вышэйшая навучальная ўстанова будзе курыраваць пэўны напрамак: адны будуць займацца праблемамі духоўнага ці патрыятычнага выхавання, другія – вывучаць адукацыйны працэс і г.д. Пры тым на прыкладзе не толькі гэтай ВНУ, а і ўсіх астатніх навучальных устаноў (пачынаючы з дзіцячых садкоў), якія ёсць у канкрэтным рэгіёне. Гэты маніторынг даволі спецыфічны і для адной сацыялагічнай службы ўяўляе сабой надта вялікі аб'ём работы. Менавіта таму ўзнікла неабходнасць праводзіць яго агульнымі намаганнямі – прыцягваць спецыялістаў з розных ВНУ.

Іна НІКІЦЕНКА.

Па праекту Міжнароднага банка

31 студзеня 2002 года быў прыняты Указ Прэзідэнта "Аб зацвярджэнні Пагаднення аб займе паміж Рэспублікай Беларусь і Міжнародным банкам рэканструкцыі і развіцця".

Займ прызначаецца для ажыццяўлення інвестыцыйнага праекта мадэрнізацыі інфраструктуры ў сацыяльнай сферы Рэспублікі Беларусь. Праект прызначаны для аб'ектаў трох міністэрстваў – Міністэрства адукацыі, Міністэрства аховы здароўя і Міністэрства працы і сацыяльнай абароны.

Пракаменціраваць асноўныя палажэнні інвестыцыйнага праекта мы папрасілі дырэктара рэспубліканскага унітарнага прадпрыемства "Белінвестэнергазберажэнне" **Івана Сямёнавіча КУЛІКОВА**. Гэтая структура – выканаўца праекта.

- Іван Сямёнавіч, раскажыце, калі ласка, якія асноўныя мерапрыемствы прадугледжваюцца ў ходзе рэалізацыі данага праекта?

– Зазначу, што згодна Пагаднення работы па праекту будуць выконвацца па 663 будынках аховы здароўя, адукацыі і сацыяльнай абароны па ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Агульны аб'ём інвестыцый у гэты праект у 2000–2006 гадах складзе 40,43 мільёна долараў США, у тым ліку заём Міжнароднага банка складзе 22,6 мільёна долараў, уклад беларускага боку – 17,83 мільёна долараў (за кошт пазабюджэтных сродкаў).

Адзначу, што на стадыі падрыхтоўкі праекта было выкарыстана 1,5 мільёна долараў, з іх 75 працэнтаў было накіравана на мадэрнізацыю аб'ектаў адукацыі.

Праект уключае ў сябе некалькі напрамкаў. Гэта, па-першае, рэканструкцыя цеплавых пунктаў будынкаў сацыяльнай сферы – аўтаматызацыя цеплавога забеспячэння, рэканструкцыя кацельняў з пераводам іх на экалагічна бяспечнае паліва і г.д.

Па-другое, мадэрнізацыя асвятлення. Міжнародная норма асвятлення працоўнага месца – 500 люксаў, але, на жаль, мы не дацягваем і да 300 люксаў. Адсюль – дзіцячая блізарукасць, іншыя захворванні вачэй.

Трэцяя праблема – захоўванне цяпла ў памяшканнях. Як паказвае практыка, шмат цяпла губляецца з-за дрэнных вокнаў і рам.

І апошняе – павышэнне цеплаізаляцыі дахаў, рэканструкцыя лакальных цепласетак.

- А якім чынам выбіраюцца аб'екты для ажыццяўлення гэтага праекта?

– Для правядзення энергааўдыту наймаюцца кампетэнтныя арганізацыі. Высвятляецца перспектыўнасць аб'екта (кажучы іншымі словамі, ці будуць у школе або дзіцячым садку праз пэўны перыяд дзеці). А другі крытэрый – пралічваецца максімальная магчымасць эфектыўнасці ўкладзеных сродкаў. Бо, вядома, непажадана ўкладваць грошы ў тыя аб'екты, якія маюць здавальняючы тэхнічны стан.

Тут жа хачу адзначыць, што разам з мадэрнізацыяй аб'ектаў адукацыі паўстае і такая праблема, як перамены ў свядомасці людзей. Гэта як бы і гучна сказана, але тым не менш трэба падрыхтаваць персанал для работы ў цеплавых пунктах, для абслугоўвання новага абсталявання. Нават выдзяляюцца сродкі для правядзення ўрокаў энергазберажэння. Больш таго, прапрацоўваецца магчымасць тыя сродкі, якія будуць вызваляцца ў працэсе ажыццяўлення праекта, пакінуць на карысць школы.

- Іван Сямёнавіч, а якія работы ўжо зроблены?

– Мадэрнізавана асвятленне ў сталічных школах №3,88,105, 114. У шэрагу школ – №31,66, 88,107 і інш. – праведзена рэканструкцыя цеплапунктаў. У школе №105 заменены вокны. Поўнасцю аўтаматызавана кацельня ў сярэдняй школе №3 Нясвіжа.

Дарэчы, зазначу, што сталіца толькі пачала добрую справу. Рэканструкцыя і мадэрнізацыя будзе праводзіцца па аб'ектах адукацыі ва ўсіх абласцях.

- Думаю, зразумела, што працаваць на гэтых аб'ектах павінны спецыялісты з вельмі высокай кваліфікацыяй...

– Будуць аб'яўляцца міжнародныя конкурсныя таргі. Вызначаць пераможцу будзе тэндэрная камісія, і вызначыцца ён на аснове найменшага кошту работ пры адпаведнасці тэхнічным патрабаванням праекта. Кантроль за ўсім гэтым працэсам будзе ажыццяўляць наша прадпрыемства.

Ала ШАЎЦОВА.

Вольга Маханькова – вядучая актрыса Беларускага тэатра "Лялька" ў Віцебску. За ролю Недапрынцэсы ў спектаклі "Кот у ботах" яна ўдастоена абласной прэміі за лепшую жаночую ролю, сыграную ў 2001 годзе.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

Прадаўжальнікі традыцый свайго народа

Што значыць быць яўрэем? На такое пытанне даводзіцца адказваць кожнаму, хто прыходзіць вучыцца або вучыць у сярэднюю школу №132 Мінска. Таццяна Віталье́ўна Недасека, яе дырэктар, гаворачы ад імя свайго калектыву, сказала так: быць яўрэем - гэта значыць быць прадаўжальнікам традыцый свайго народа.

Восем з паловай гадоў таму назад беларускім дзецям яўрэйскай нацыянальнасці прадаставілася такая магчымасць. На базе школы №132 адкрыліся класы па вывучэнню іўрыта, яўрэйскай гісторыі і культуры. Гэта адзіная на Беларусі школа з асобнымі яўрэйскімі класамі. У рэгіёнах працуюць яшчэ 19 нядзельных школ. Калі ж прыгадаць звесткі з гісторыі, дык апошняя яўрэйская школа на Беларусі была зачынена ў 30-я гады XX стагоддзя.

На мінулым тыдні на базе сярэдняй школы № 132 Мінска прайшло пасяджэнне савета па інавацыях Фрунзенскага раёна сталіцы. Тэма гучала так: "Асаблівасці работы ў нацыянальнай школе". Акрамя непасрэдных прадстаўнікоў савета па інавацыях – дырэктараў школ раёна, іх куратара, галоўнага спецыяліста ўпраўлення адукацыі і камітэта па справах моладзі Т.Я.Гірыс, у школу былі запрошаны – М.А.Шчоткіна, начальнік упраўлення адукацыі і камітэта па справах моладзі Фрунзенскага раёна, В.В.Мацюшэнка, вядучы інспектар Міністэрства адукацыі, які курыруе пытанні нацыянальных школ, і Рон Шэхтар, першы сакратар Пасольства Ізраіля на Беларусі.

Сёння ў 13 яўрэйскіх класах займаецца 300 дзяцей. Адразу заўважу, што пры наяўнасці свабодных месцаў і пры жаданні бацькоў ды дзяцей у гэтых класах могуць вучыцца і дзеці іншых нацыянальнасцей. Яўрэйскія класы носяць імя вядомага паэта свайго народа Х.Н.Бяліка. Штораніцы чатыры аўтобусы збіраюць вучняў з усіх раёнаў Мінска і прывозяць у школу, а пасля заняткаў развозяць дадому. Дзеці праводзяць у школе з 8.30 да 17 гадзін пяць дзён на тыдні. Акрамя ўласных школьных настаўнікаў, тут працуюць тры педагогі-метадысты з Ізраіля. Ад пяці да дзевяці гадзін на тыдні займае нацыянальны кампанент.

Яўрэйскія класы знаходзяцца ў асобным крыле школы, і іх знешняе афармленне вызначаецца толькі тым, што на сценах вісяць плакаты, напісаныя на іўрыце (не лічачы таго, што на першым паверсе памяшкання, побач з сімволікай Беларускай дзяржаўнасці і партрэтам прэзідэнта, размешчана ізраільская). Жыццё ж ў гэтых класах не ізалявана ад жыцця асноўнай школы.

Пасольства Ізраіль, як ініцыятар праекта, аказвае дапамогу школе з транспартам, настаўнікамі-метадыстамі па вывучэнню іўрыта, харчаваннем, летнім аздараўленнем. Ізраільскі бок таксама падараваў школе два камп'ютэрныя класы.

Падчас пасяджэння савета па інавацыях Фрунзенскага раёна сталіцы кіраўніцтва школы і яго педагагічны калектыў імкнуліся расказаць пра тыя асаблівасці сваёй работы, з якімі ім даводзіцца сутыкацца.

План правядзення знаёмства са школай быў наступны: сустрэча за "круглым сталом", дзе адбылося невялічкае азнаямленне з гісторыяй стварэння яўрэйскіх класаў у школе; затым – творчая майстэрня настаўніка, якая павінна была выявіць тыя тэхналогіі і прыёмы, якімі карыстаюцца настаўнікі школы; пасля – невялічкі канцэрт з яўрэйскімі песнямі і танцамі, а на завяршэнне, пад частаванне смачнымі масленічнымі блінамі – размова пра ўбачанае і пачутае, з каментарыямі, заўвагамі, пытаннямі.

Увесь вучэбны працэс у яўрэйскіх класах, методыка выкладання, узаемадзеянне сям'і і школы характарызуюцца традыцыямі яўрэйскага народа. У гэтым – асноўная асаблівасць. У беларускіх і ізраільскіх настаўнікаў розныя падыходы ў навучанні: мы накіраваны на веды, яны – на ўменні і навыкі, на нашых уроках дзеці прытрымліваюцца парадку, а на іх – больш разняволеныя. Сумяшчэнне гэтых двух нацыянальных падыходаў у навучанні спрыяе поўнаму раскрыццю дзіцячых здольнасцей. Настаўнікі расказвалі, якія стрыманыя да іх прыходзілі дзеці і як пад уздзеяннем іншага стылю ўзаемін паміж вучнем і педагогам яны ажывалі, станавіліся натуральнымі.

Займацца ў гэтых класах – вялікая праца. Школьнікі вывучаюць чатыры мовы – беларускую, рускую, англійскую і іўрыт. Кафедра замежных моў – іўрыта і англійскай – адна з моцных у школе. Удзельнікі пасяджэння маглі ў гэтым пераканацца, папрысутнічаўшы на ўроку іўрыта, уроку, які ўвабраў у сябе гульню, свабоду выбару і рознаўзроўневыя заданні. Штогод выпускнікі яўрэйскіх класаў паступаюць у ізраільскія ВНУ (летась такіх было 4 чалавекі), дзе ім даводзіцца здаваць адзіны шасцігадзінны экзамен на англійскай мове.

У яўрэйскіх класах адзін з самых любімых прадметаў – матэматыка. На думку кіраўніцтва школы, такім яго зрабілі абавязковыя заняткі шахматамі.

З трох прапанаваных творчых майстэрняў настаўніка – іўрыт, інфарматыка, гісторыя і літаратура яўрэйскага народа – мне давялося пабачыць інтэграваны ўрок па гісторыі і літаратуры. Знаёмства з гісторыяй праходзіла праз чытанне і аналіз газетных публікацый таго часу. Браліся газеты розных накірункаў і адшукваліся матэрыялы па неабходнай тэматыцы. Дзеці працавалі па групах, пасля дзяліліся знойдзенай інфармацыяй, рабілі высновы. Другая частка – літаратурная – зарадзіла ўрок эмоцыямі. Васьмікласнікі тэатралізавалі тэкст пісьменніка Шалом-Алейхема ў перапрацоўцы настаўніцы літаратуры А.А.Лугоўскай. Яны выконвалі свае ролі проста бліскуча. Не магу не адзначыць цудоўнае пераўвасабленне Дзімы Акамяна ў Тэўе-малочніка.

Ёсць свае асаблівасці і ў выхаваўчай рабоце. У яўрэйскіх класах святкуюць усе нацыянальныя яўрэйскія святы, адзначаюць памятныя даты з гісторыі. Трэба сказаць, што такое шанаванне сваіх звычаяў і абрадаў падштурхнула асноўную школу прыгадаць нацыянальныя беларускія святы, якія праводзяцца ўсёй школай. Вось так, ва ўзаемасувязі, ідзе адраджэнне традыцый двух народаў.

У школы ёсць свой выхад у Інтэрнет, зараз ідзе запаўненне школьнага сайта. У Інтэрнеце ўжо можна наведаць школу № 132, зазірнуць у раздзел "Школа ў школе" (яўрэйскія класы) і пагартаць фотаальбом, старонкі "Нашы настаўнікі", "Яўрэі на Беларусі", "Падзеі, святы". Вялікія магчымасці камп'ютэра і Інтэрнета тут яшчэ толькі спасцігаюць. Але ўжо плануюцца інтэрактыўныя ўрокі, бацькоўскія сходы праз Інтэрнет і г.д. Яўрэйскія бацькі вельмі заклапочаны адукацыяй сваіх дзяцей, для іх візіты ў школу, актыўны ўдзел у працэсе навучання і выхавання – натуральная справа...

Таццяна Віталье́ўна Недасека, дырэктар школы, пераканана, што менавіта ў шматнацыянальнай школе нараджаецца ідэал міру.

Святлана КІРСАНАВА.

Условия проведения открытого конкурса на создание учебников по социально-гуманитарным предметам для общеобразовательных школ Республики Беларусь в 2002 г.

1. Конкурс на создание учебников по социально-гуманитарным предметам проводится в целях обеспечения общеобразовательной школы стабильными учебниками высокого качества, подготовленными в соответствии с новыми образовательными стандартами, программами и педагогическими технологиями.

2. Конкурс на создание учебников для общеобразовательной школы по социально-гуманитарным предметам проводится Министерством образования Республики Беларусь в соответствии с поручением Президента Республики Беларусь Лукашенко А.Г. и является открытым.

3. Конкурсные работы могут представлять как отдельные авторы, так и авторские коллективы.

4. На конкурс принимаются планы-проспекты рукописей, аннотации будущих изданий, а также сами рукописи учебников, разработанные по программам, утвержденным Министерством образования Республики Беларусь.

5. Конкурс проводится по следующим социально-гуманитарным предметам:

Гісторыя Беларусі старажытных часоў. 4 клас.

Гісторыя Беларусі ў сярэднія вякі (VI – XV стст.). 5 клас

Гісторыя Беларусі (XVI – канец XVIII ст ст.). 6 клас.

Гісторыя Беларусі (з канца XVIII ст. да 1917 г.). 7 клас.

Гісторыя Беларусі з 1917 г. да 1945 г. 8 клас.

Гісторыя Беларусі з 1945 г. да нашых дзён. 9 клас.

Гісторыя Беларусі ад старажытных часоў да канца XVIII ст. 10 клас.

Гісторыя Беларусі (канец XVIII – XX ст.). 11 клас.

Человек. Общество. Государство. 8 класс.

Человек. Общество. Государство. 9 класс.

Человек. Общество. Государство. 10 класс.

Человек. Общество. Государство. 11 класс.

Беларуская літаратура. 9 клас.
Беларуская літаратура. 10 клас.
Беларуская літаратура. 11 клас.

Русская литература. 9 класс.
Русская литература. 10 класс.
Русская литература. 11 класс.

6. **Первый этап конкурса** проводится с 1 апреля по 15 мая 2002 года. На этом этапе рассматриваются планы-проспекты рукописей учебников и развернутые аннотации будущих изданий, в которых указываются принципы формирования содержания учебника и способы реализации основных дидактических функций издания, структура учебника с кратким описанием основных элементов издания (основного и дополнительных текстов, методического аппарата, иллюстративного материала).

7. По итогам первого этапа конкурса отбирается не более трех наиболее перспективных планов-проспектов рукописей по каждой дисциплине, авторы которых допускаются к участию во втором этапе конкурса.

8. **Второй этап конкурса** проводится с 15 мая 2002 года по 30 декабря 2002 года. На этом этапе рассматриваются рукописи учебников, подготовленные в соответствии с представленными планами-проспектами и на основе авторских концепций учебников, отраженных в аннотациях к будущим изданиям.

9. Для проведения конкурса Министерством образования Республики Беларусь создается Конкурсная комиссия из числа ведущих специалистов образования и науки с участием представителей Министерства образования.

10. Состав Конкурсной комиссии утверждается Министерством образования Республики Беларусь. Для оценки представленных планов-проспектов рукописей учебников и развернутых аннотаций будущих изданий Конкурсная комиссия на первом этапе конкурса может привлечь учебные заведения и учреждения образования, научно-исследовательские институты.

11. Обсуждение рукописей учебников в Конкурсной комиссии на втором этапе конкурса проводится на основе трех экспертных заключений (рецензий) и личного ознакомления членов комиссии с представленными рукописями. Для проведения экспертной оценки могут привлекаться ведущие специалисты учебных и научных учреждений, секций Научно-методического Совета Министерства образования.

12. Авторы и организации, выдвигающие на конкурс планы-проспекты и рукописи учебников и учебно-методических комплексов, подают заявку в Учреждение "Научно-методический центр учебной книги и средств обучения" Министерства образования Республики Беларусь (220013, г. Минск, ул. Б.Хмельницкого, 3).

13. Срок подачи заявок на участие в конкурсе, а также материалов на первый этап конкурса заканчивается **1 мая 2002 года**, представление рукописей на второй этап конкурса заканчивается **1 декабря 2002 г**.

14. Планы-проспекты, аннотации, а в дальнейшем рукописи учебников представляются в Учреждение "Научно-методический центр учебной книги и средств обучения" Министерства образования Республики Беларусь в трех экземплярах на русском или белорусском языке.

15. К представленным рукописям учебников прилагаются:

заявка на участие в конкурсе или письмо-представление;

сведения об авторах (авторском коллективе) рукописи учебника с указанием фамилии, имени, отчества, ученой степени и звания, специальности, места работы и должности, домашнего адреса, номера служебного и домашнего телефона;

материалы предварительного общественного обсуждения (выписка из протокола совещания, заседания кафедры, педагогического Совета) о выдвижении работы на конкурс в том случае, когда она выдвигается учреждением или организацией.

16. Рукописи должны быть отпечатаны на машинке (набраны на компьютере) со стандартным шрифтом через 2 интервала на одной стороне листа стандартного размера (28–30 строк на листе по 60–65 знаков в строке).

17. Подведение итогов второго этапа конкурса осуществляется Конкурсной комиссией в течение 1 месяца после окончательного срока представления рукописей.

18. По итогам каждого этапа конкурса его участникам в течение 2-х недель высылается соответствующая выписка решения Конкурсной комиссии.

19. Участникам второго этапа конкурса при необходимости предоставляется творческий отпуск с полным сохранением заработной платы по месту основной работы.

20. Финансирование организации конкурса осуществляется Министерством образования Республики Беларусь совместно со специальным фондом Президента Республики Беларусь по социальной поддержке одаренных учащихся и студентов (по согласованию).

21. Для поощрения участников конкурса предусмотрены поощрительные денежные премии и Дипломы Министерства образования Республики Беларусь.

22. Сведения о результатах конкурса публикуются Министерством образования Республики Беларусь в республиканской печати.

Міжнародныя праекты

Трэба здзейсніць што-небудзь важнае ў жыцці!

У жыцці кожнага чалавека надыходзіць момант, калі яму хочацца зрабіць што-небудзь незвычайнае, вялікае, значнае, важнае. А бывае, што і абставіны дапамагаюць спраўдзіцца нашай мары. Менавіта так здарылася са мной.

Падрыхтоўка да марафона

Пра міжнародны конкурс у Артэку я даведалася, пабываўшы там у якасці гледача. Праграма конкурсу, людзі, арганізацыя, прырода, святочная атмасфера, паважлівае стаўленне да настаўніка, прызы – усё гэта пакінула глыбокае ўражанне. Там жа, у Артэку, нарадзілася нясмелая думка паўдзельнічаць самой. Сумненняў у тым, што справа вартая таго, не было. Але кожны хвалюецца: "Ці спраўлюся, ці мае сэнс рызыкаваць, напружвацца?"

І ўсё ж я вырашыла ўдзельнічаць! Навошта? Каб адказаць сабе на наступныя пытанні: што я магу як прафесіянал? Чаго я вартая як чалавек? Як жывуць і працуюць іншыя педагогі? Чым я магу падзяліцца з імі? Што я магу атрымаць ад іх?

Акрамя гэтага, хацелася атрымаць новыя ўражанні, завесці новыя знаёмствы. На маю думку, конкурс – гэта гульня, а гуляць я люблю і яшчэ не развучылася. "А вось і праверым!" – сказала я сабе, і пачалася падрыхтоўка.

Яна прадугледжвала збор дзіцячай каманды, стварэнне аўтарскай праграмы па псіхалогіі для гімназістаў 7-га класа, выпуск свежага нумара школьнага часопіса "Псіхалогія ў школе", падрыхтоўку трох конкурсных урокаў, напісанне артыкулаў на педагагічную тэму, распрацоўку аўтарскага вечара, для якога знята шмат сюжэтаў з жыцця гімназіі, аформлены стэнды, падабрана і запісана музычнае суправаджэнне, урэгуляваны ўсе тэхнічныя, арганізацыйныя і фінансавыя пытанні, куплены сувеніры для будучых сяброў.

І вось дзякуючы падтрымцы калег, гімназістаў і іх бацькоў, а таксама сваёй сям'і я – канкурсантка. Сэрца замірае ад захаплення і адказнасці. У мінулым – падрыхтоўчы марафон, наперадзе – конкурсная праграма, новыя ўражанні, хваляванні, знаёмствы.

Калегі - савернікі - сябры

Нас, канкурсантаў, усяго дзесяць. Многа гэта ці мала? Якія мы? Што ўмеем? Чаго чакаем ад конкурсу? Як будзем працаваць? Гэтыя пытанні задавалі нам арганізатары конкурсу ў анкетах і мы – кожны сабе. Бо адзін для аднаго мы былі пакуль толькі "прозвішчамі і імёнамі" ў алфавітным парадку, надрукаванымі ў конкурсным буклеце.

Вельмі хутка, вечарам першага ж артэкаўскага дня, дзякуючы экскурсіі па лагеру, вечару знаёмстваў мы зразумелі, у якой цудоўнай кампаніі апынуліся. Хочацца расказаць пра ўсіх. Пачнем па парадку.

Галіна Пятроўна Азарава – настаўніца пачатковых класаў з Масквы – неверагодна абаяльны і энергічны чалавек. Шчыра і горача адстойвае свае ідэі і інтарэсы сваіх вучняў. Сябруе з бацькамі сваіх выхаванцаў і ў іх асобе мае цэлы дадатковы "клас" памочнікаў, прыхільнікаў, саюзнікаў. Вялікую ўвагу ўдзяляе пазакласнай рабоце з дзецьмі, развіццю іх маўлення, навучанню здароваму ладу жыцця, вядзе ўрокі валеалогіі.

Настаўніца матэматыкі з Петразаводска Галіна Валянцінаўна Бялова – далікатная, тонкая, чуллівая і нават пяшчотная. З любоўю і гонарам гаварылі з экрана дзеці пра сваю настаўніцу, свае поспехі пад яе кіраўніцтвам. На ўроках матэматыкі Галіна Валянцінаўна выкарыстоўвае

тэхналогію ТВВЗ (творчае вырашэнне вынаходніцкіх задач).

Маладая, прыгожая, кваліфікаваная, добрая настаўніца рускай мовы і літаратуры Ірына Аляксандраўна Бачарнікава (Харабалі, Расія). Яна валодае высокай камунікатыўнай культурай, жаданнем развівацца і ўдасканальвацца. Яе манера вядзення ўрокаў натхняе і падахвочвае вучняў. Гульнявыя метады на ўроках Ірыны Аляксандраўны вельмі апраўданыя і эфектыўныя. Ірына проста пакарыла шасцікласнікаў Артэкаўскай школы, і яны гатовы пісаць ёй лісты ў далёкі Харабалі.

Намеснік дырэктара па развіццёваму навучанню, настаўніца рускай мовы і літаратуры з Ульянаўска Наталля Мікалаеўна Галынская праводзіла конкурсныя ўрокі паралельна са мной. Таму мне не ўдалося скласці асабістага меркавання наконт прафесійнага майстэрства педагога. Затое калегі і журы былі ў захапленні ад урокаў Галынскай і вершаў яе вучняў, якія яны сачынялі непасрэдна на занятках. Наталля Мікалаўена – прыхільнік развіццёвага навучання. Яе ўласнае дзіця, з якім займаліся па гэтай тэхналогіі, – самы лепшы аргумент на карысць развіццёвага навучання.

Вядома, усе былі рады, што на конкурс прыехалі настаўнікі-мужчыны. Ды яшчэ такія, як Мікалай Барысавіч Кулікоўскі з Запарожжа. Ён жартам называе сябе "Ельцын наадварот". Мікалай Барысавіч прывёз з сабой тры чамаданы прыбораў, зробленых з вучнямі і для вучняў. Як гаварыў ён сам: "Я – праціўнік "крэйдавай" фізікі!" І, зразумела, мы ўсе таксама – за прыборы і доследы, асабліва пасля расказу настаўніка пра тое, як аднойчы адзін з лепшых яго вучняў прызнаўся, што ён толькі тады зразумеў матэрыял, калі самастойна зрабіў прыбор і правёў дослед.

Алена Вітальеўна Падзерына – настаўніца фізікі з Ульянаўска. Гэтая жанчына – незвычайна сціплы, карэктны, тонкі і глыбокі педагог, які падрыхтаваў шмат таленавітых вучняў. Гімназія №1, дзе працуе і сама вучылася Алена Вітальеўна, паважліва і мудра захоўвае памяць пра некалі яркі і значны факт нашай гісторыі, што ў іх навучальнай установе вучыўся чалавек, які паўплываў на ход сусветнай гісторыі – У.І.Ульянаў-Ленін.

Аляксандр Анатольевіч Півавараў – настаўнік фізікі і астраноміі (Арлоў, Расія) – кандыдат педагагічных навук, арыгінальны, захоплены паэзіяй, музыкай, астраноміяй і філасофіяй чалавек. Яго аўтарскі вечар праходзіў познім вечарам у "Альтанцы слёз" пад адкрытым небам і суправаджаўся музыкай, вершамі, сузіраннем зорак і рамантычным настроем. На сваіх уроках Аляксандр Анатольевіч стараецца наблізіць фізіку да жыцця, таму прапануе вучням задачы, якія ўтрымліваюць канкрэтныя жыццёвыя праблемы. Настаўнік стварае для школьнікаў алгарытмы рашэння задач, якія дазваляюць выхоўваць культуру мыслення.

Настаўнік матэматыкі і інфарматыкі з Астрахані Віктар Барысавіч Сераглазкін (В кропка, Б кропка, як ён сябе называе). Віктар Барысавіч – самы арыгінальны, самы добры, самы цудоўны, самы-самы настаўнік нашага падсемінара. Калі б ізноў у школу, то я хацела б вучыцца ў такога настаўніка, як Сераглазкін. Сказаць, што дзеці яго любяць – значыць нічога не сказаць, яны ім захоплены. Я разумею іх пачуцці. Тлумачыць даходліва, з гумарам, з жыццёвымі прыкладамі, жартуе, хваліць, і адначасова ўсё – на высокім навуковым узроўні, кваліфікавана, з любоўю да вучняў. Ды і з творчасцю ў Віктара Барысавіча ўсё ў парадку, смеласці і вынаходлівасці яму не пазычаць. На камп'ютэрах Карветах стварае музычна-графічныя комплексы. Атрымліваецца цудоўна. Аўтарскі вечар прайшоў на "ўра", конкурсныя ўрокі былі выдатныя, на семінарскай праграме да яго прыслухоўваліся.

Вельмі сціплы і вельмі кампетэнтны педагог з Вінніцы Паўліна Рыгораўна Прылуцкая выкладае матэматыку займальна, арыгінальна. Працуе па ўласнаму падручніку. За сорак пяць хвілін здолела стомленыя і безуважныя твары старшакласнікаў ператварыць у натхнёныя і зацікаўленыя.

А суддзі хто?

Не бывае конкурсу без журы, і тыя, хто думае, што ім лягчэй, чым канкурсантам, памыляюцца. Нашаму кампетэнтнаму і добразычліваму журы даводзілася кожны дзень глядзець і аналізаваць па чатыры конкурсныя ўрокі, па два аўтарскія вечары, чытаць лекцыі і адказваць на пытанні, наведваць лекцыі калег, семінарскую праграму, чытаць і рэцэнзаваць нашы артыкулы на педагагічныя тэмы, размаўляць з намі і пры гэтым заставацца аб'ектыўнымі, працаздольнымі, сімпатычнымі, усмешлівымі людзьмі, якія не баяцца цяжкасцей. Хто ж яны?

Па-першае, гэта Валянціна Уладзіміраўна Будкевіч – доктар педагагічных навук, прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М.Танка, загадчыца кафедры педагогікі і псіхалогіі пачатковага навучання. Зразумела, у мяне былі асаблівыя пачуцці да Валянціны Уладзіміраўны, бо мы прадстаўлялі адну краіну. Сцяг Беларусі – каля яе рабочага месца і майго. Хоць мы знаходзіліся па розныя бакі "барыкад", мы былі аб'яднаны адказнасцю і сімпатыяй.

А таксама доктар псіхалогіі, прафесар узроставай псіхалогіі гуманітарнага і медыцынскага факультэтаў Рымскага ўніверсітэта Марыя Серэна Веджэці; дырэктар артэкаўскай сярэдняй школы, заслужаны работнік народнай адукацыі Украіны Мікалай Аляксандравіч Пярвухін; пераможца апошняга Міжнароднага конкурсу настаўнікаў у Артэку Аляксандр Барысавіч Фядосаў.

Да госці з Італіі мы звярталіся проста па імені – Серэна. Гэта было незвычайна і прыемна. Серэна – стрыманы, карэктны, абаяльны і, як мне падалося, тонкі і летуценны чалавек. Нягледзячы на моўны бар'ер, узаеміны з ёй былі вельмі прыемнымі. На памяць Серэна Веджэці падарыла дарагі для мяне сувенір – італьянскую грашовую купюру з партрэтам Марыі Мантэсоры на адным баку і з выявай дзяцей на другім. Радасна было бачыць, што педагог можа быць адлюстраваны на купюры гэтак жа, як прэзідэнт або іншы, вельмі важны для краіны чалавек.

Расклад на пятнаццаць дзён

Конкурсная праграма для настаўнікаў – гэта дні напружанай і радаснай працы, прафесійных і сяброўскіх узаемін, вучобы, творчасці, адкрыццяў. Усё наша жыццё ў Артэку было распісана па хвілінах. План жыцця на бліжэйшыя шчаслівыя пятнаццаць дзён быў у кожнага на руках і на спецыяльным стэндзе ў штаб-кватэры конкурсу – кабінеце 307-й артэкаўскай школы. Гасцінныя гаспадары – аддзел параўнальнай адукацыі, яны ж і арганізатары нашых педагагічных спаборніцтваў, памочнікі, натхняльнікі, сябры. Юрый Мікалаевіч Краўчанка, Наталля Мікалаеўна Царкова, Марыя Міхайлаўна Сакалова, Вольга Леанідаўна Майсеева, Вікторыя Сяргееўна Гармаш былі вельмі ўважлівымі і клапатлівымі да нас, канкурсантаў, рабілі ўсё магчымае і немагчымае для таго, каб кожны педагог мог цудоўна выступіць, быў бадзёрым і радасным.

Хто сёння дае ўрок, было вядома ўжо ў сем гадзін раніцы па адсутнасці канкурсанта на ранішнім марскім купанні і некранутым сняданку ў кафэ "Вясёлка" (дарэчы, кармілі нас смачна).

Мяне пакарылі ўрокі геаметрыі і інфарматыкі Віктара Барысавіча Сераглазкіна з Астрахані. Урок геаметрыі быў пабудаваны на развенчванні сафізмаў. Настаўнік папярэдзіў, што цэлы ўрок будзе падманваць, а дзеці павінны вызначыць няпраўду. Колькі дасціпнасці, знаходлівасці, творчага выкарыстання тэарэтычных ведаў спатрэбілася вучням! Яны разважалі, шукалі, даказвалі. Ім было цікава падбіраць неверагодна складанай формы латкі, каб прывесці ў парадак старое футра. Такім чынам вырашаліся тэарэтычная, практычная і выхаваўчая задачы – лёгка, прыгожа, без прымусу.

Віды алгарытмаў на інфарматыцы настаўнік тлумачыў з дапамогай розных жыццёвых сітуацый, і тут жа вучні станавіліся іх удзельнікамі і сведкамі. Так, адзін хлопчык ператварыўся ў робата, і мы ўсе хваляваліся, ацэньваючы каманды лінейнага алгарытма, якія даваліся дзяўчынкай, якая павінна была давесці "робата" да яго парты і ўсадзіць. На гэтым жа ўроку адбыўся конкурс камп'ютэрнага малюнка, прысвечанага Артэку. Мне і кіраўніку семінарскай праграмы Алене Канстанцінаўне Маранцман быў аказаны асаблівы давер – ацэньваць малюнкі дзяцей. Вядома, усе былі пераможцамі, але ў розных намінацыях. Удзельнікі конкурсу былі ўзнагароджаны шакаладкамі "Марс" і пачувалі сябе незвычайна шчаслівымі.

Міжнародны конкурс у Артэку змясціў у сабе цікавую семінарскую і культурную праграмы. Семінарскай праграмай кіравалі творчыя, абаяльныя і кампетэнтныя спецыялісты Алена Канстанцінаўна Маранцман, кандыдат псіхалагічных навук, дацэнт кафедры педагогікі і псіхалогіі Расійскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя А.І.Герцэна і Таццяна Аляксандраўна Сідарчук, кандыдат педагагічных навук, загадчык кафедры педагагічных тэхналогій Ульянаўскага сацыяльна-педагагічнага каледжа, дыпламаваны спецыяліст па ТВВЗ. Семінарская праграма ўключала ў сябе лекцыі членаў журы і кіраўнікоў праграмы, дыскусіі, круглыя сталы. Мы абмяркоўвалі тэмы, актуальныя для педагогаў – удзельнікаў конкурсу, якія яны самі акрэслілі ў анкетах, прапанаваных арганізатарамі. Абмеркаванне праходзіла бурна і эмацыянальна – аўдыторыя была неабыякавая. Алена Канстанцінаўна і Таццяна Аляксандраўна, накіроўваючы нашы дыскусіі, былі непаўторнымі і вынаходлівымі, дадавалі досціпаў і яркіх фарбаў у абмеркаванне. Прыемна і забаўна было разважаць, якога колеру павінен быць настаўнік, ці абавязаны ён быць творцам або тэхнолагам, спаборнічаць з вучнямі ў сачыненні новага заканчэння казкі Г.Х.Андэрсена пра "Стойкага алавянага салдаціка", угадваць вобразы ў лініях, параўноўваць сваё ўспрыманне з дзіцячым і атрымліваць салодкі прыз у выпадку супадзення, клапатліва падрыхтаваны Аленай Канстанцінаўнай. А пасля завяршэння адукацыйнай праграмы нас чакаў сюрпрыз – пасведчанне аб заканчэнні курсаў павышэння кваліфікацыі.

Важатым нашага педагагічнага "атрада" і адказным за культурную праграму, а таксама першым чалавекам, які сустрэў мяне ў Артэку і дапамог несці шматлікія чамаданы і сумачкі, тубус, парасон, турысцкія дываны, спальнікі (перад Артэкам мы былі на экскурсіі ў Кіеве) быў вясёлы і нястомны Раман Барысавіч Граноўскі. Ён правёў з намі цікавую экскурсію па тэрыторыі Артэка, падказаў наведаць унікальны артэкаўскі музей космасу, суправаджаў і ахоўваў на марской прагулцы ў неспакойным моры, у басейне, на экскурсіях у Ялту і Севастопаль, разам з намі любаваўся Фароскай царквой, Херсанесам, Лівадзійскім і Варанцоўскім палацамі.

Пад нумарам сем...

Нарадзілася я сёмага студзеня, мой любімы лік – сем, і ў конкурснай праграме маё імя стаяла пад нумарам сем. Падумалася, што мой конкурсны лёс павінен скласціся добра. Для правядзення сваіх урокаў выбрала другі тыдзень конкурсу. Я – адзіны настаўнік псіхалогіі ў падсемінары. Адчуваю вялікую адказнасць, хвалююся, бо тэма першага ўрока не з лёгкіх – "Сям'я як школа любові". Хацелася стварыць такую атмасферу, каб дзецям і думалася, і гаварылася, і проста было прыемна на ўроку. Свечка, музыка, відэазапіс, успаміны, карцінкі, плакаты дапамаглі мне стварыць прыгожы і лірычны ўрок. Дзеці былі далёка ад дома і таму адчувалі асаблівыя пачуцці, гаворачы пра свае сем'і. Самая чуллівая, Верачка, раняла светлыя слёзы, расказваючы пра сваю любімую сястрычку. Усе зразумелі нешта вельмі важнае: што такое для кожнага яго сям'я, як яны любяць сваіх родных, як даражаць імі; са здзіўленнем даведаліся пра віды любові ў сям'і і вырашылі, што гэтыя веды спатрэбяцца ім у жыцці. У канцы ўрока мы зрабілі здымак на памяць. Дзеці паспрабавалі паказаць на сваіх тварах тыя пачуцці, якія яны будуць адчуваць, калі вернуцца дадому. Гэта была радасць.

Другі ўрок, "Слуханне як від маўленчай дзейнасці", выявіў, што слуханню не пашанцавала больш за ўсё. Аказваецца, нас вучылі і вучаць гаварыць, чытаць, пісаць. А слухаць? Вучні пераканаліся, што слуханню трэба вучыцца, бо вучоныя на аснове эксперыментальных даных сцвярджаюць, што 45 працэнтаў нашых узаемін – гэта слуханне. Гімназісты і самі правялі эксперымент на прадмет магчымасці сумяшчэння такіх відаў маўленчай дзейнасці, як слуханне і гаварэнне, даведаліся, колькі існуе відаў слухання, якія яны слухачы і як развіваць уменне слухаць. На ўроку дзеці малявалі "касмічныя" відарысы, карыстаючыся рознымі відамі слухання, а потым параўноўвалі іх дакладнасць. Яны пераканаліся на практыцы, як карысна ўмець слухаць.

Трэці ўрок – самы цяжкі, бо яго неабходна правесці не са сваімі дзецьмі, а з вучнямі мясцовай школы або вучнямі – гасцямі Артэка. Я выбрала шасцікласнікаў з Гурзуфа. Урок псіхалогіі быў для іх першым у жыцці. Гэта і прыемна, і вельмі адказна. Перада мной стаяла задача зрабіць яго цікавым, даступным, інфарматыўным. Ключом да формы ўрока стаў выраз "прыгоды ў класным пакоі". Даведваліся мы пра тое, што ж такое ўзаеміны, не баючыся прыгод, гуляючы, малюючы, назіраючы за сабой і таварышамі, нават спявалі. Дзеці былі актыўнымі і эмацыянальнымі. У канцы ўрока яны ўжо ведалі, што ўзаеміны – гэта абмен інфармацыяй, узаемадзеянне і разуменне чалавека чалавекам. Назіраючы адзін за адным, вучні зразумелі, што дапамагае, а што перашкаджае ўзаемінам. Лічу, што ўрок атрымаўся, бо дзеці запрашаюць прыязджаць яшчэ і праводзіць новыя ўрокі.

Апошні конкурсны ўрок закончаны. Прыгожая кропка – фатаграфія на памяць. Застаўся аўтарскі вечар. Страшнавата. Урокаў у сваім жыцці я праводзіла шмат, а вось аўтарскіх вечароў – ніводнага. Сцэнарый прыдумала цяжкі для ўвасаблення, з удзелам маіх адважных і вынаходлівых гімназістаў. Яны павінны былі разам са мной спяваць, расказваць, паказваць гульнявыя практыкаванні, іграць ролі, ведаючы, што мяне і іх ацэньваюць кампетэнтныя гледачы. Усё атрымалася. Прыгожыя кадры відэафільма пра Беларусь, Мінск, гімназію, падарожжа ў часе з дапамогай чароўных цукерак, песні ля імправізаванага вогнішча з сапраўднымі дровамі, аповед аб вопыце выкладання псіхалогіі ў гімназіі, дэманстрацыя аўтарскай праграмы для сямікласнікаў, маіх публікацый, школьнага псіхалагічнага часопіса "Псіхалогія ў школе" з тэкстамі вучняў зрабілі наш аўтарскі вечар інфарматыўным і не падобным да іншых.

***

Незабыўным стала ўзыходжанне на гару Аю-Даг канкурсантаў, дзе на вяршыні мы пакінулі свае камяні выканання жаданняў, якія цягнулі знізу. Нашы праваднікі прапанавалі нам агледзець навакольную мясцовасць зверху, частуючы шампанскім. Наверсе быў незвычайны, узняты настрой, хацелася спяваць і чытаць вершы, размаўляць у думках з гарой і ўпітваць яе энергію. Усе, хто ўзняўся, былі радаснымі і шчаслівымі. У мінулым ужо сур'ёзныя іспыты на прафесіяналізм, чалавечнасць, творчасць; наперадзе – уручэнне дыпломаў, завяршэнне работы падсемінара і крышку сумнае вяртанне дадому, бо мы сталі добрымі сябрамі, якія, на жаль, жывуць ужо ў розных краінах. А пакуль нам добра, мы разам, мы пакарылі вяршыню...

Святлана РАДЗЬКОВА,
настаўніца псіхалогіі
Мінскай педагагічнай гімназіі.

НА ЗДЫМКУ: С.У.Радзькова разам са сваімі гімназістамі ў "Артэку".

Абмен вопытам

У пошуку "залатога руна"

У рамках дагавора аб супрацоўніцтве, заключанага паміж тэрытарыяльным упраўленнем Краснасельскага адміністрацыйнага раёна Санкт-Пецярбурга і выканаўчым камітэтам Гомеля, і ў мэтах абмену вопытам работы дэлегацыя кіраўнікоў школ абласнога цэнтра ў складзе семнаццаці чалавек у лютым гэтага года знаёмілася з сістэмай работы адукацыйных устаноў Санкт-Пецярбурга.

Шырокая настаўніцкая аўдыторыя нашай рэспублікі пастаянна суадносіць сваю дзейнасць з дасягненнямі педагагічнай навукі і адукацыйнай практыкі Расійскай Федэрацыі. Перыядычныя падпісныя выданні, навукова-педагагічныя манаграфіі, публікацыі з'яўляюцца крыніцай інавацыйных пераўтварэнняў для нашай школы.

Калі на ўзроўні кіраўнікоў адміністрацый Навабеліцкага (Гомель) і Краснасельскага (Санкт-Пецярбург) раёнаў, Пятра Аляксеевіча Кірычэнкі і Вячаслава Васільевіча Фралова, усталяваліся кантакты сацыяльна-эканамічнага плана, у першую чаргу гэтым зацікавіліся кіраўнікі адукацыі абодвух рэгіёнаў. Прычым інтарэс гамяльчан да ініцыятывы Навабеліцкага раёна, жаданне далучыцца да вялікай культуры, годна прадставіць свае педагагічныя дасягненні абумовілі змяненне маштабу ўзаемадзеяння: дагавор аб пабрацімскіх сувязях з беларускага боку быў пашыраны да гарадскога ўзроўню, 9 верасня з нашага боку яго падпісаў Л.В.Барабанаў, старшыня Гомельскага гарвыканкама.

Педагагічная праца – сфера нематэрыяльнай вытворчасці. Работа настаўніка – гэта пастаянная творчасць, пошук, канструяванне адукацыйнага працэсу. У ёй – важныя ідэі, установкі, напрамкі і падыходы да развіцця, новыя спосабы і прыёмы навучання і выхавання, формы арганізацыі ўзаемін педагога і вучня. Значнасць інавацыйных пераўтварэнняў, накіраванасць вектара развіцця, канчатковыя вынікі ад новых адукацыйных тэхналогій можа ацаніць толькі калега – эксперт, аднадумца, педагог, які шукае, гатовы ехаць у нябліскі свет за "залатым рунам" вопыту як стымулам да далейшага прафесійнага самаўдасканалення.

У Гомелі разумелі: каб зацікавіць педагогаў знакамітага горада, неабходна на належным узроўні прадставіць ім свой вопыт. У лістападзе мінулага года на беларускай зямлі сустракалі дэлегацыю кіраўнікоў агульнаадукацыйных устаноў і спецыялістаў аддзела адукацыі Краснасельскага адміністрацыйнага раёна Санкт-Пецярбурга ў складзе дванаццаці чалавек. За чатыры дні пецярбуржцы азнаёміліся з дзейнасцю трынаццаці адукацыйных пляцовак. Захаваная сетка дашкольных устаноў, бясплатныя варыятыўныя адукацыйныя паслугі ў школах, магутная спартыўная база, адладжаны ўсенавуч, энтузіязм і творчасць педагогаў, сацыяльная абароненасць дзяцей з праблемных сем'яў, кантроль за якасцю ведаў вучняў, сістэма падтрымкі таленавітых школьнікаў былі высока ацэнены расіянамі. Стала зразумела: у асобе педагогаў Гомеля яны знайшлі цікавых для далейшых узаемін і працяглага супрацоўніцтва калег. Тое, што мы – людзі адзінай ментальнасці, пацвярджалі цёплыя сустрэчы ў калектывах, вынікі нефармальных стасункаў, адзінства прафесійных, сацыяльных і палітычных інтарэсаў. Самыя лепшыя ўзоры педагагічнай дзейнасці былі прадстаўлены гасцям як рэсурснае суправаджэнне найбольш прадуктыўнай прафесійнай дзейнасці настаўнікаў-гамяльчан і ў форме тэарэтычных абагульненняў і напрацовак уручаны ў якасці падарункаў. Пецярбуржцы перадалі нам прадукцыю сваёй выдавецкай педагагічнай дзейнасці.

Не прайшло і двух месяцаў, як дэфіцыт узаемін выклікаў запрашэнне ў адказ. Дэлегацыя ў складзе семнаццаці чалавек, у тым ліку чатырнаццаць дырэктараў школ, 5 лютага гэтага года выехала ў Санкт-Пецярбург.

Прынцып выбару членаў дэлегацыі з Гомеля прадугледжваў улік зваротнай сувязі: ехалі кіраўнікі, педкалектывы якіх сустракалі ганаровых гасцей і знаёмілі іх з асаблівасцямі сваёй работы.

На вызначаных праграмай чатырохдзённай работы адукацыйных пляцоўках Краснасельскага раёна Санкт-Пецярбурга беларускую дэлегацыю прымалі кіраўнікі, якія прыязджалі ў Гомель у лістападзе 2001 года. Сімвалічна, што першую школу (№394), у якую прывезлі беларускіх педагогаў, узначальвала Валянціна Васільеўна Аляксандрава, гамяльчанка па паходжанні, якая пачынала свой прафесійны шлях у сярэдняй школе №8 (цёплая сустрэча з цяперашнім дырэктарам гэтай школы Т.І.Жадзько-Кліменка адбылася ўжо на пецярбургскай зямлі). Установа, якой кіруе Валянціна Васільеўна, рэалізуе канцэпцыю інтэлектуальнага, духоўнага і фізічнага развіцця дзяцей. Асноўная праблема, над вырашэннем якой працуе педагагічны калектыў, – гуманізацыя адукацыйнага працэсу, актыўнае ўключэнне вучняў у соцыум.

Агульнае ўяўленне пра сацыяльна-эканамічнае, гістарычнае, геаграфічнае і грамадска-культурнае развіццё рэгіёна члены дэлегацыі атрымалі падчас сустрэчы з кіраўніком тэрытарыяльнага ўпраўлення Краснасельскага адміністрацыйнага раёна Санкт-Пецярбурга Вячаславам Васільевічам Фраловым. Спецыфіка раёна ў тым, што 70 працэнтаў бюджэту раёна – гэта сфера адукацыі, якая прадстаўлена 40 школамі, 60 дашкольнымі ўстановамі, недзяржаўнай Акадэміяй права і бізнесу, якая рэалізуе мадэль бесперапыннай адукацыі, пачынаючы з прагімназіі і заканчваючы шостай ступенню – павышэннем кваліфікацыі выпускнікоў каледжа і акадэміі.

У раёне працуе больш як 6500 педагогаў. Школы маюць права выбіраць адзін з трох варыянтаў планавання, зацвердзіўшы яго на школьнай метадычнай нарадзе. 90 працэнтаў дадатковых адукацыйных паслуг з'яўляюцца платнымі (у дашкольных установах – 65 працэнтаў). Таму асноўная ідэя Канцэпцыі і праграмы развіцця раённай адукацыйнай сістэмы на 2000-2004 гады – аптымізацыя кіраўнцкага механізма на аснове стварэння ўмоў для фінансавай самастойнасці ўстаноў.

Для работнікаў метадычнай службы цікава будзе даведацца, што ў Расійскай Федэрацыі існуе некалькі палажэнняў, якія рэгламентуюць работу гэтай структуры сістэмы павышэння кваліфікацыі. Адукацыйныя ўстановы Краснасельскага раёна абслугоўваюць два цэнтры: навукова-метадычны і вучэбна-метадычны інфарматызацыі. Такі статус дазваляе мець выдавецкія магутнасці, камплектаваць штат, зыходзячы з суадносін "адзін метадыст на 200 педагогаў", а таксама дае права займацца павышэннем кваліфікацыі настаўнікаў, арганізуючы мэтавыя, тэматычныя, праблемныя і аўтарскія курсы з выдачай адпаведнага пасведчання. Атэстацыя педагогаў таксама ўваходзіць у функцыянальныя абавязкі метадыстаў.

Аднак атрыманне статуса навукова-метадычнага цэнтра магчыма толькі пры наяўнасці ў штаце спецыяліста, які мае вучоную ступень.

У лік платных адукацыйных паслуг уваходзяць усе запатрабаваныя бацькамі і вучнямі факультатывы, спецкурсы, спецсемінары, новыя прадметы, узроўні навучання, якія не прадугледжаны статусам адукацыйнай установы. Так, напрыклад, другая замежная мова ў школах Краснасельскага раёна – паслуга платная (акрамя сярэдняй школы №200 з паглыбленым вывучэннем фінскай і грэчаскай моў).

Для таго, каб вызначыць статус установы адукацыі або пацвердзіць яго, у Санкт-Пецярбургу існуе строгая сістэма акрэдытацыі і атэстацыі. Атэстацыю праходзяць усе ўстановы адукацыі праз кожныя пяць гадоў. Якасць навучання і выхавання вызначаецца на аснове мабільнага гарадскога адукацыйнага стандарта. На працягу года шляхам тэсціравання і анкетавання пэўнай групы вучняў са школ, якія праходзяць атэстацыю, незалежныя эксперты вызначаюць сярэднегадавы паказчык для крытэрыяў дыягнастычных матэрыялаў, які з'яўляецца нормай для работы атэстацыйнай камісіі на наступны вучэбны год.

Школа можа ўстанавіць і свой рэжым работы: пяці- або шасцідзённы вучэбны тыдзень. Так, напрыклад, максімальны аб'ём вучэбнай нагрузкі вучня пры шасцідзённым тыдні ў базісным плане складае ў пачатковай школе 25 гадзін, у сярэдняй – 35, у старшым звяне – 36 гадзін (пры пяцідзённым адпаведна – 22, 32, 33 гадзіны).

Багатая культурна-гістарычная спадчына Санкт-Пецярбурга стала адной з умоў для стварэння ў 1990 годзе Расійскага цэнтра музейнай педагогікі і дзіцячай творчасці на базе Дзяржаўнага Рускага музея, з дзейнасцю якога члены беларускай дэлегацыі азнаёміліся ў ходзе візіту. Задачай цэнтра з'яўляецца стварэнне навукова абгрунтаванай сістэмы ўзаемадзеяння культуры і адукацыі, якая ўключае эстэтычнае развіццё дзяцей, вывучэнне гісторыі мастацтва, сацыяльную адаптацыю дзяцей з адхіленнямі ў развіцці на аснове творчай дзейнасці (арт-тэрапія). У цэнтры распрацавана шматузроўневая праграма "Дзень добры, музей!", якая ўкараняецца сёння ў дваццаці рэгіёнах Расіі. Праграма забяспечана вучэбна-метадычным комплексам (вучэбныя дапаможнікі, слайды, відэакасеты, мультымедыйныя кампакт-дыскі). Для вывучэння курса ў базавым вучэбным плане адводзіцца адна-дзве гадзіны на тыдзень, акрамя таго, школьнікі атрымліваюць дадатковыя веды і развіваюць свае здольнасці на пазакласных мерапрыемствах. У рэчышчы доўгатэрміновай праграмы супрацоўніцтва прадугледжаны ўдзел школьнікаў Гомеля ў алімпіядзе "Гісторыя і культура Санкт-Пецярбурга" праз інфармацыйную сетку Інтэрнет.

Вядома, гэтая паездка была б незавершанай без культурнай праграмы. І гэта ўлічылі гасцінныя гаспадары.

Дырэктары з удзячнасцю ўспрынялі сапраўды "царскія" падарункі, прадстаўленыя тэрытарыяльнай адміністрацыяй Краснасельскага раёна: наведванне Екацярынінскага палаца і Царскасельскага ліцэя ў Пушкіне, Дзяржаўнага Рускага музея, прагляд спектакля "Не ўсё кату масленіца..." А.М.Астроўскага ў Расійскім дзяржаўным акадэмічным тэатры драмы імя А.С.Пушкіна.

Ужо ў час дзелавых сустрэч абодвум бакам стала зразумела, што гэтыя кантакты неабходна развіваць, таму што і беларусы, і расіяне зацікавіліся вопытам работы адзін аднаго. Акрамя таго, такія стасункі могуць падрыхтаваць глебу для далейшых працэсаў інтэграцыі адукацыйных сістэм з улікам перспектывы аб'яднання дзвюх дзяржаў. Таму пасля візіту была распрацавана праграма доўгатэрміновага супрацоўніцтва, якая ахоплівае сферы дашкольнай і школьнай адукацыі, кіраўніцкай дзейнасці, выхаваўчай работы ў школах і пазашкольных установах. Праграмай прадугледжаны двухбаковыя кантакты на розных узроўнях – на ўзроўні загадчыкаў аддзелаў адукацыі, кіраўнікоў устаноў, педагогаў і вучняў.

Для школьнікаў плануецца арганізацыя фестывалю тэатральных мастацтваў, алімпіяд, пасяджэнняў дэбат-клуба, выставак дзіцячых малюнкаў, сумесных даследчых праектаў.

Такое супрацоўніцтва працягвае шматгадовыя гістарычныя традыцыі і пацвярджае той факт, што два брацкія народы жыць паасобку не могуць!

Наталля ЖГІРАВА,
намеснік загадчыка аддзела адукацыі і па справах моладзі Гомельскага гарвыканкама;

Зінаіда КАНЦАВАЯ,
загадчыца гарадскога вучэбна-метадычнага кабінета.

Толькі ў апошнія дзесяць гадоў практычная псіхалогія як навука ў нашай краіне атрымала сваё развіццё. Рэзка павялічылася колькасць факультэтаў і аддзяленняў у ВНУ, якія пачалі рыхтаваць практычных псіхолагаў для сістэмы адукацыі. І вось нарэшце, паводле трапнага выказвання вядомага ў нашай краіне вучонага, доктара псіхалагічных навук Я.Л.Каламінскага, псіхолаг "як траянскі конь" з'явіўся ў школе і пачаў адваёўваць у ёй прастору для сваёй прафесійнай дзейнасці. У сувязі з гэтым у практычных псіхолагаў узнік шэраг сваіх спецыфічных праблем. На падрыхтоўку гэтай тэматычнай паласы нас падштурхнуў матэрыял нашага даўняга аўтара, псіхолага з Гродна Валянціны Багаслоўскай, зроблены з пасяджэння круглага стала псіхолагаў-педагогаў вобласці. У ім узнімаецца шэраг праблем у арганізацыі працы гэтых спецыялістаў. Мы ўпэўнены, што псіхолагам, якія працуюць у школе, неабходна інфармацыйная прастора для абмену сваімі думкамі, прапановамі, абмеркавання цікавага вопыту і знаходак у сваёй працы.

Спадзяемся, што вы, шаноўныя псіхолагі, звернеце ўвагу на нашую прапанову і пачнеце актыўна супрацоўнічаць з газетай.

Аддзел праблем выхавання.

Інтэрв'ю ў інтэр'еры

Свабода творчасці і магчымасць рэалізаваць сябе ў прафесіі

У кабінеце псіхолагаў сталічнай гімназіі №11 першае, на што адразу звяртаеш увагу, гэта мноства пакаёвых раслін, сучасная мяккая мэбля, камп'ютэры, тэлевізар, паліцы кніг.

У такім вось асяроддзі і пачалася наша размова з псіхолагам-педагогам гімназіі №11 Ірынай Віктараўнай Давыдавай.

— Ірына Віктараўна, бачу, што ў вашай гімназіі да псіхолагаў ставяцца сур'ёзна...

— Так, мы знаходзімся ў камфортнай і спрыяльнай для працы атмасферы. Лічыцца, што для псіхолага-практыка важныя дзве рэчы — яго асабісты прафесіяналізм і добрыя ўмовы работы... Кіраўніцтва гімназіі ў асобе Зінаіды Канстанцінаўны Чахоўскай пастаралася стварыць для нашай практычнай дзейнасці цудоўны пакой, аснасціць яго неабходнай тэхнікай. Мы маем практычна ўсё для працы: ёсць відэамагнітафон для правядзення трэнінгаў, паперу, фарбы, іншы матэрыял для карэкцыйных заняткаў, атрымліваем рэспубліканскую газету "Псіхолаг у школе" і ўвогуле без праблем набываем неабходную нам псіхалагічную літаратуру. Галоўнае — адміністрацыя гімназіі ў поўнай меры ўсведамляе важнасць псіхалагічнай службы.

[illegible]

Увогуле, я асабіста сваёй работай задаволена: у мяне ёсць поўная свабода творчасці і падтрымка кіраўніцтва гімназіі, і — галоўнае — магчымасць рэалізаваць сябе ў прафесіі.

Ірына КУЛІКОЎСКІХ.

Адаптацыя

Гэты крызісны пяты клас

Пераход дзяцей на другую ступень навучання (5-ы клас) часцей за ўсё звязаны са зніжэннем паспяховасці і з'яўленнем праблем у вучобе. Прычыны гэтага - у цяжкасцях сацыяльнай адаптацыі: замест адной клапатлівай настаўніцы раптам прыходзіць шмат незнаёмых, строга-патрабавальных педагогаў.

Як паказалі вынікі анкетавання вучняў 5-х класаў, асноўнымі праблемамі, якія ўзнікаюць у сярэднім звяне, становяцца цяжкасці, звязаныя з вучобай, і толькі потым сацыяльна-псіхалагічныя.

[illegible]

Наталля ПІСКУН,
Святлана ДАВІДОЎСКАЯ,
псіхолагі сярэдняй школы №113 Мінска.

Круглы стол

Ці набудзе "карабель" трываласць?

У другое дзесяцігоддзе свайго існавання ўступіла псіхалагічная служба сістэмы адукацыі. Супярэчлівае пачуццё выклікае гэтая дата: так мала для жыцця грамадства, так многа для жыцця тых, хто звязаў свой лёс з гэтай прафесіяй. Яны памятаюць пачатак. Псіхолагі з'явіліся перш за ўсё ў інт эрнатах для дзяцей-сірот, потым смелыя дырэктары агульнаадукацыйных устаноў адкрывалі стаўкі, часам не заўсёды выразна ўсведамляючы, чым ён, псіхолаг, займецца, што ў першую чаргу важна зрабіць прадметам сваёй увагі.

Памятаю першыя семінары псіхолагаў на пачатку 90-х гадоў: прыязджалі з усёй вобласці 10-12 чалавек, але якіх! Усе хацелі ведаць, атрымаць, задавалі смелыя пытанні, шчодра дзяліліся першымі напрацоўкамі, горача спрачаліся ў пошуках самага важнага, каштоўнага ў сваёй прафесійнай дзейнасці. Не было літаратуры, дапаможнікаў. Як адкрыццё ўспрынялі кнігу І.Дубровінай "Рабочая кніга школьнага псіхолага". Цікавы быў час: свабода, пошук. Ніхто не даваў катэгарычных ацэнак. Зыходзілі з логікі, вопыту, творчасці, магчымасцей і патрэб.

Неадназначна пісала пра псіхолагаў тады "Настаўніцкая газета". Вось загалоўкі некаторых публікацый: "Псіхолаг у школе: чаканы спецыяліст ці нахлебнік?", "Псіхолаг і бухгалтар як блізняты-браты" (1993). Пазней запытальнасць стылю стала чаргавацца са сцвярджальнасцю: "Лепшы псіхолаг - настаўнік", "Разам, побач, крыху наперадзе", "Псіхолаг у школу прыйшоў. Ці прыйдзе ў школу псіхалогія?" і г.д. Запытальнасць не знікла, і нават у 2001 годзе выствятляецца: "Так, школе патрэбны псіхолаг, але які?" "Псіхолаг і сацыяльны педагог: канфрантацыя ці супрацоўніцтва?"

Аказваецца, не хапіла 10-12 гадоў, каб канчаткова прызнаць, што не толькі школе патрэбны псіхолаг, але ён рэальна там ужо існуе, і ўявіць сёння які-небудзь аспект дзейнасці без удзелу гэтага спецыяліста, вельмі цяжка. І тым не менш такі аўтарытэтны навуковец, як І.Харламаў, не сумняваючыся піша: "У педкалектывах не разумеюць ні функцый, ні канкрэтных абавязкаў, ні асаблівасцей яго работы" (18.12.2000 г.). Не разумеюць тыя, хто не знаёмы з нарматыўнымі дакументамі, якія падрыхтаваны яшчэ ў 1996-1998 гг., хто не хоча бачыць рэальнасці.

На пачатку 90-х гадоў мы былі ў "свабодным плаванні". Сёння "карабель" школьнай псіхалогіі накіроўвае не адзін "капітан", штурвал у руках не аднаго "рулявога". Няма адзінага кіравання, правяраюць, ацэньваюць нярэдка тыя, каму не заўсёды зразумела, што такое псіхалагічная дзейнасць, у чым яе асаблівасць, хто безапеляцыйна заяўляе: "Не відаць вынікаў!" А ці можна ўзважыць, у адзін момант ацаніць працу душы, свядомасці, пачуццяў? Няма такіх ацэнак, нельга правесці экзамены, ісціна не ляжыць на паперы і г.д.

Сёння яшчэ нярэдка параўноўваюць працу настаўніка і псіхолага. Тое, што да слова "псіхолаг" праз рысачку паставілі "педагог", - акт фармальны, які ніколькі не аблягчае работу, ніяк не збліжае дзейнасць педагога і псіхолага. Сапраўды, мэты блізкія, але задачы, крытэрыі, сродкі - розныя.

Як нашаму "караблю" набыць устойлівасць і надзейнасць? Усё цяжэй назваць прафесію "штучнай", бо яе атрымліваюць у дзяржаўных і недзяржаўных ВНУ, завочна і на курсах, вочна-завочных і вячэрніх. Узнікае небяспека страты унікальнасці і аўтарытэту, узмацняецца канкурэнцыя ў прафесійным асяроддзі псіхолагаў.

Як удасканальваць працу псіхолагаў? З чым ісці ў заўтрашні дзень? Як быць высокапрафесійнымі? Праблем шмат, у адзін момант яны не вырашаюцца, але гаварыць пра іх трэба.

Гродзенскае абласное грамадскае аб'яднанне псіхолагаў пры падтрымцы ўпраўлення адукацыі аблвыканкама выбрала дастаткова дэмакратычную форму абмеркавання - круглы стол "Псіхолаг: учора, сёння, заўтра". Яго ўдзельнікамі сталі прадстаўнікі ўпраўлення і аддзелаў адукацыі, выкладчыкі універсітэта, педагогі-псіхолагі школ, ПТВ, дзіцячых садоў, спецыялісты цэнтраў прафарыентацыі, сацыяльна-педагагічнай работы, псіхалагічнай дапамогі, вучэбна-метадычнага цэнтра прафарыентацыі вобласці і г.д.

Шаснаццаць удзельнікаў выступілі ў дэбатах - размова атрымалася канструктыўнай. Вось пра што сведчаць вынікі апытання яе ўдзельнікаў: больш за ўсё ў вырашэнні сваіх праблем псіхолагі абапіраюцца на літаратуру; задаволены ўмовамі сваёй працы - 16 працэнтаў, а 68 - не зусім; найбольшыя цяжкасці выклікае псіхакарэкцыя ў 48 працэнтаў апытаных, кансультаванне - у 20 працэнтаў; кабінеты маюць 64 працэнты педагогаў-псіхолагаў; пра наяўнасць аргтэхнікі паведамілі два псіхолагі; не хапае ведаў і ўменняў у 14 працэнтаў рэспандэнтаў, матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння - у 28 працэнтаў; не ўласцівыя псіхолагу функцыі (часцей за ўсё адміністрацыйныя) выконваюць 64 працэнты спецыялістаў; задаволены сваімі адносінамі з куратарам аддзела адукацыі - 40 працэнтаў, не зусім - 40 працэнтаў; павышаць кваліфікацыю маюць магчымасць 36 працэнтаў; публікаваліся ў розных выданнях 16 працэнтаў псіхолагаў; гадзіны па псіхалогіі маюць 36 працэнтаў педагогаў-псіхолагаў; асноўны крытэрый эфектыўнасці дзейнасці для 24 працэнтаў - гэта мікраклімат, для 20 працэнтаў - становішча ў грамадстве, зарплата; асноўным прынцыпам узаемін з адміністрацыяй павінен быць прынцып супрацоўніцтва - так лічаць 68 працэнтаў апытаных; для павышэння эфектыўнасці дзейнасці трэба палепшыць падрыхтоўку - лічаць 52 працэнты, павысіць статус - 24 працэнты, змяніць сістэму падпарадкавання (перастаць падпарадкоўвацца адміністрацыі адукацыйных устаноў) - 16 працэнтаў.

І, нягледзячы на ўсе праблемы, калі б пачынаць спачатку, 87 працэнтаў апытаных выбралі б прафесію псіхолага.

Спалучэнне ведаў і вопыту з'яўляецца важнейшай умовай фарміравання спецыяліста. Калі псіхолаг будзе абапірацца толькі на вопыт і жыццёвую мудрасць, ён не застрахаваны ад памылковых рашэнняў. Менавіта навуковыя веды дазваляюць прымаць правільныя рашэнні, пераадольваць прадузятасць.

На жаль, здабыванне навуковых ведаў для псіхолага становіцца яго асабістай і дастаткова складанай справай:

- атрымаць псіхалагічную адукацыю для тых, хто працуе пасля курсаў, можна толькі на платнай аснове;
- паехаць на курсы павышэння кваліфікацыі можна пры фінансавай падтрымцы аддзела адукацыі;
- надзвычай рэдкім можна назваць удзел педагогаў-псіхолагаў у розных семінарах, навуковых канферэнцыях.

Якія праблемы ўздымаліся на круглым стале? Гэта: цякучасць псіхалагічных кадраў сістэмы адукацыі; недастатковая метадычная дапамога, недахоп адпаведнай літаратуры, дапаможнікаў; сацыяльная і прававая неабароненасць псіхолага; цяжкасці ў атрыманні катэгорыі і павышэнні кваліфікацыі, слабае ўзаемадзеянне псіхалагічных цэнтраў і педагогаў-псіхолагаў; адсутнасць элементарных умоў для прафесійнай дзейнасці: кабінета, мэблі, аргтэхнікі, канцтавараў; складанасці ў выкладанні псіхалагічных дысцыплін. Важная праблема, якая пакуль не вырашаецца, — псіхалагічнае забеспячэнне вучэбнага працэсу, тут назіраецца шмат саматужніцтва.

Неадназначна адрэагавалі псіхолагі і на пералік дыягнастычных методык, апублікаваных у зборніку "Нарматыўныя дакументы педагога-псіхолага". Прапануючы іх, трэба было б не толькі ўказаць літаратуру, якая, дарэчы, для большасці недаступная, але і паведаміць, як будуць забяспечвацца ёю псіхолагі. Калі настаўніку нарміруюць веды, уменні, якім ён павінен навучыць дзяцей, то выдаюцца дапаможнікі, праграмы, метадычныя ўказанні, як гэта рабіць. Псіхолагі занепакоіліся: калі цяпер праверальшчыкі, адміністратары будуць патрабаваць выканання гэтага пераліку, як быць, ці магчыма гэта?

Удзельнікі круглага стала акрэслілі яшчэ адну праблему: дзейнасць педагога-псіхолага сёння мала вывучаецца, на яе пакуль не звернута ўвага даследчыкаў: адаптацыя, развіццё псіхалагічнай рэфлексіі, крытэрыі паспяховасці, узаемадзеянне з іншымі, развіццё і саморазвіццё псіхолага і г.д. Псіхолагі гатовы да праверкі і ацэнкі іх дзейнасці.

Актыўна абмяркоўвалася прапанова аб зніжэнні колькасці вучняў на адну стаўку, гэта значыць адзін псіхолаг на 500 дзяцей. Гэта даволі многа, лепш на 300 дзяцей, тады ў школе сярэдняй напаўняльнасці было б ужо не адна або паўтары стаўкі, а больш. У сельскіх малакамплектных школах наогул няма шанцаў мець псіхолага, але гэта не азначае, што ён там непатрэбны. Прапаноўвалася ідэя спецыялізацыі педагогаў-псіхолагаў: напрыклад, педагог-псіхолаг пачатковай школы і г.д. Універсальнасць, якая існуе цяпер, - не заўсёды эфектыўная.

Вялікую цікавасць праявілі ўдзельнікі круглага стала да вопыту Слоніма. Там педагогі-псіхолагі аб'ядналіся вакол псіхалагічнага цэнтра, а дырэктары школ запрашаюць на працу ў якасці педагогаў-псіхолагаў яго супрацоўнікаў. Такі падыход падаецца нам аптымальным: псіхолаг падпарадкоўваецца цэнтру, які дапамагае ў прафесійнай дзейнасці, ніхто не адчувае сябе адарваным, ды і дырэктары школ стараюцца быць аб'ектыўнымі і добра кантактуюць з цэнтрам. На жаль, падпарадкаванасць раёна далёка не заўсёды задавальняе псіхолагаў.

Самае галоўнае — удзельнікі думалі, разважалі пра будучыню. Была падтрымана ідэя аб правядзенні конкурсу навуковых работ па псіхалогіі вучняў школ і навучэнцаў ПТВ ва ўзросце ад 14 да 18 гадоў, створаны аргкамітэт, распрацавана палажэнне. Цікавай аказалася і ідэя стварэння банка аўтарскага вопыту псіхолагаў.

Удзельнікі круглага стала праявілі салідарнасць і пагадзіліся з тымі, хто піша аб павелічэнні ролі псіхалогіі ў жыцці грамадства. Прыгадалі словы А.Вярнадскага аб надыходзе "псіхазойскай эры", матэрыялы круглага стала на старонках часопіса "Пытанні псіхалогіі" №2 за 2000 год, дзе сцвярджаецца, што "грядет эпоха понимания, для которой характерны будут содействие, со-чувствие, сомышление, со-знание, соединение, со-мнение". І дэкан факультэта псіхалогіі ГрДУ Б.П.Кавалёў, і галоўны інспектар упраўлення адукацыі Гродзенскага аблвыканкама Г.У.Фінагенава, і кіраўнікі цэнтраў падтрымалі ідэю супрацоўніцтва і партнёрства. Толькі так можна хутчэй і больш прадуктыўна дзейнічаць, удасканальваць працу псіхолагаў, іх падрыхтоўку, іх уплыў на працэсы, якія адбываюцца не толькі ў адукацыйных установах, але і ў жыцці грамадства ў цэлым.

Нягледзячы на дрэннае надвор'е, доўга не разыходзіліся ўдзельнікі круглага стала: так многа яшчэ не выказана, такога важнага для кожнага. Прагучала шмат прапаноў: "Трэба выдаць інфармацыйныя зборнікі для псіхолагаў", "Вярнуцца да рэгламента работы псіхолага, бо не ўсім выдзяляюць гадзіны для метадычнай службы", "Добра б сустрэцца з рэдакцыяй часопіса "Псіхалогія" і г.д.

І хоць пакуль нам не вырашыць усіх праблем, але дарогу адолее той, хто ідзе.

Валянціна БАГАСЛОЎСКАЯ,
старшыня праўлення Гродзенскага абласнога грамадскага аб'яднання псіхолагаў-педагогаў.

Псіхалагічны мінімум

Сацыёніка — навука разумення і згоды

Напэўна я не памылюся, калі скажу, што такое здараецца з кожным: часам шчыра выказваеш каму-небудзь сваё меркаванне наконт той ці іншай з'явы рэчаіснасці ці дзелішся ўражаннем ад пэўнай падзеі - і нечакана для сябе пачынаеш адчуваць, што цябе не разумеюць і чалавек, якому ты пра ўсё гэта распавядаеш, зусім абыякавы да тваіх назіранняў, эмоцый, наадварот - адносіцца да іх насцярожана і нават варожа.

"Пекла" - гэта іншыя" - такое выказванне знакамітага французскага філосафа і пісьменніка Жана-Поля Сартра пацвярджаецца штодзённымі нашымі стасункамі з рознымі людзьмі. Аднак, калі ведаць, што ўзаеміны паміж людзьмі падпарадкоўваюцца пэўным законам, "пекла" можна пазбегнуць. Сацыёніка і ёсць той навукай, у якой акрэслены законы, веданне каторых дапамагае чалавеку ў вызначэнні асоб розных псіхатыпаў і такім чынам прагназаваць вынікі кантактаў з рознымі людзьмі.

Стваральнік сацыёнікі - вядомы даследчык з Літвы Аўшура Аўгусцінавічутэ. На аснове тыпалогіі, прапанаванай вялікім швейцарскім псіхааналітыкам Карлам Густавам Юнгам, яна распрацавала простыя схемы, з дапамогай якіх можна апісаць структуру псіхікі чалавека і законы адносін людзей паміж сабою. Навука сацыёніка займаецца ў асноўным дзвюма псіхалагічнымі праблемамі: даследаваннем тыпалагічных асаблівасцей людзей і вызначэннем законаў узаемаадносін прадстаўнікоў розных псіхалагічных тыпаў. Вырашэнне першай праблемы пачалося з дакладнага вызначэння васьмі юнгаўскіх функцый - васьмі элементаў чалавечай псіхікі, тых "першацаглінак", якія ляжаць у яе аснове, і супастаўлення з кожным такім элементам пэўнага сімвала. Напрыклад, адзін з гэтых элементаў носіць назву "валявая сенсорыка" і характарызуецца так: "позыў да валявога актыўнага дзеяння, экспансія, уладаранне прасторай, валявыя якасці, напорыстасць". Другі элемент - "этыка адносін" — апісваецца наступным чынам: "прыхільнасць да законаў маралі, духоўнасці, захавання традыцый" і г.д.

Пасля з гэтых васьмі элементаў былі пабудаваны 16 варыянтаў структуры псіхікі, якія рэальна назіраюцца ў жыцці; і такім чынам стала магчымым у кампактнай форме апісаць асноўныя асаблівасці кожнага псіхатыпа. У залежнасці ад таго, якое месца (канал сувязі) у структуры займае той ці іншы элемент, ён, адпаведна, грае тую ці іншую ролю. Напрыклад, элемент "валявая сенсорыка" ў адным з варыянтаў структуры займае самы магутны праграмны канал, таму чалавек, чый псіхатып вызначаецца гэтай структурай, лічыць, што светам кіруе сіла, і, адпаведна, дзейнічае ў межах сваёй "сілавой" устаноўкі. У другой структуры гэты ж элемент можа знаходзіцца ў "балявым", самым датклівым канале, і для ўладальніка такой структуры ўсё, што тычыцца насілля, - самае вялікае зло, агіднае, амаральнае і непрымальнае, асабліва, калі пры гэтым у праграмным блоку ў яго знаходзіцца "этыка адносін".

А цяпер уявіце, што два чалавекі, псіхатыпы якіх вызначаны як "валявая сенсорыка" і "этыка адносін", апынуліся на службе ў арміі. Відавочна, што для першага - гэта родная [illegible] лодшага ўзросту, дык сілавыя метады ўздзеяння першага наўрад ці будуць да месца, у той жа час другі мае шанц як мага лепш рэалізаваць свае моцныя якасці.

І другая праблема - паміжтыпныя ўзаемаадносіны. У сацыёніцы сфармуляваны аб'ектыўныя законы ўзаемаадносін паміж рознымі псіхатыпамі. Высветлілася, што дзеянні аднаго чалавека пэўнага псіхатыпа, яго выказванні, парады, заўвагі выклікаюць абсалютна розную рэакцыю ў двух іншых людзей, якія адносяцца да розных псіхатыпаў: у аднаго - гэта раздражненне, абурэнне, агрэсія, у той жа момант як у другога - адчуванне клопату пра яго, пачуццё абароненасці, псіхалагічнага камфорту. У сацыёніцы вызначаны ўсе 16 тыпаў узаемаадносін (кожны псіхатып з кожным другім). Аказалася, што ў сферу камфортнасці трапляюць 4 тыпы адносін, моцнага дыскамфорту - таксама 4, а астатнія 8 - прамежкавыя.

Чалавек - істота сацыяльная, і, бадай, няма такой галіны яго дзейнасці, у якой дасягненні сацыёнікі не знайшлі б свайго выключна карыснага ўжывання. Такія веды неабходныя і маладым людзям, якія збіраюцца стварыць сям'ю, і ў вырашэнні праблемы бацькоў і дзяцей, і настаўнікам для развіцця ў іх вучняў прыродных здольнасцей і правільнай прафесійнай арыентацыі. А як важна ўлічваць законы псіхалагічнай сумяшчальнасці пры фарміраванні калектыву. Напрыклад, у школе настаўнік часам знаходзіцца ў сацыёніка-канфліктных узаемаадносінах з некаторымі сваімі вучнямі - ці не ў гэтым прычына таго, што нехта дрэнна вучыцца, імкнецца "сарваць" урок, часам збягае з яго, грубіяніць і ўчыняе бойкі?..

Вывучайце сацыёніку - і яна дапаможа вам наладзіць больш гарманічныя ўзаемаадносіны як з блізкімі, так і з далёкімі людзьмі.

Ірына КУЛІКОЎСКІХ.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Меркаванне

Спецыяліст са сваімі асаблівасцямі

Умоўна псіхолагаў можна падзяліць на два тыпы. Да першага адносяцца спецыялісты, якія вызначаюцца ўнутраным гарманічным развіццём і духоўнай дасканаласцю. Майстэрства такога псіхолага тым вышэйшае, чым больш ён разумее сваю падсвядомасць, бо гэтая праца заключаецца ў тым, каб праз сваю падсвядомасць уступаць у кантакт з падсвядомасцю іншага чалавека. І перш чым займацца псіхалогіяй, неабходна падвергнуцца псіхааналізу ў больш вопытнага спецыяліста дзеля таго, каб разабрацца з супярэчнасцямі, фантазіямі, канфліктамі ў сваім уласным жыцці.

Небяспека для некаторых псіхолагаў заключаецца ў тым, што, празмерна захапляючыся аналізам уласнай свядомасці і падсвядомасці, яны мала ўдзяляюць часу іншым людзям і страчваюць кантакт з імі. У крайняй форме гэта можа праяўляцца як аўтычнасць і астэнічнасць. Да людзей яны ставяцца па прынцыпу "добры - дрэнны, прыемны - непрыемны, цікавы - нецікавы". Пры наяўнасці прыроджанай інтуіцыі і неабходных ведаў яны - выдатныя псіхолагі.

Да другога тыпу адносяцца спецыялісты, якія дасягнулі дасканаласці толькі ў пэўнай сферы дзейнасці. Яны добра арыентуюцца ў сацыяльным асяроддзі і лёгка наладжваюць кантакт з людзьмі. Яны поўнасцю ідэнтыфікуюць сябе з вобразам куміра, палітыка і часам страчваюць сваю індывідуальнасць. І замест таго каб развіваць уласную асобу, яны займаюцца аналізам і прапагандай чужых ідэй.

Калі для першага тыпу характэрна заніжаная самаацэнка, дык тут пераважаюць эгацэнтрызм і завышаныя патрабаванні. Неадпаведнасць магчымасцей і жаданняў прыводзіць да істэрыі, неўрастэніі і дэвіянтных форм паводзін. Усюды яны павінны быць лідэрамі, мець інтэлектуальную манаполію і быць вышэй крытыкі. Добрае валоданне некалькімі сацыяльнымі ролямі і веданне парад Карнегі дазваляе ім дасягаць поспеху. Псіхолагі-кіраўнікі такога тыпу непрыкметна для сябе прыцягваюць падхалімаў і беспрынцыпных канфармістаў.

Цікаўнасць, жывасць успрыняцця, любоў да фантазіі ў гарманічным спалучэнні з уменнем аналізаваць, сінтэзаваць і практычна выкарыстоўваць інфармацыю ў дачыненні да сітуацыі з'яўляюцца асноўнымі якасцямі прафесіянальнага псіхолага. Каб ствараць вобразы мінулага, яму патрабуецца добрая памяць, каб ствараць вобразы сучаснасці, яму неабходна жывое ўспрыманне. А для таго каб добра прагназаваць, ён павінен мець багатую фантазію. (Канцэпцыя наўмыснага прароцтва.)

Чым больш шматгранны і ўнутрана багаты чалавек, тым больш ён неардынарны і універсальны. У недастаткова кваліфікаваных псіхолагаў на ўсе выпадкі жыцця - адна стратэгія паводзін. І гэты недахоп яны апраўдваюць словамі Арыстоцеля: "Платон мне сябар, але ісціна даражэй". Любы адыход ад дэдуктыўнага стылю мыслення такія спецыялісты падвяргаюць крытыцы.

Псіхолагамі не нараджаюцца і не становяцца знянацку. Перш за ўсё псіхолаг павінен быць гуманным, справядлівым, высокамаральным чалавекам, які выкарыстоўвае псіхалогію не толькі як магчымасць зарабіць грошы, але і як сродак бескарыслівай дапамогі людзям. Адказнасць, самакрытычнасць, адстойванне сваёй пазіцыі, валоданне мастацтвам кампрамісаў, здольнасць выявіць, сістэматызаваць і накіраваць у патрэбнае рэчышча калектыўную псіхічную энергію, шырокія энцыклапедычныя веды, здольнасць да рэфлексіі - вось якасці, якімі павінен валодаць псіхолаг-прафесіянал.

У працы школьнага псіхолага можна вылучыць наступныя напрамкі: работа з адміністрацыяй, з настаўнікамі, з вучнямі і бацькамі, псіхапрафілактыка, псіхалагічная асвета, супрацоўніцтва з дзіцячай паліклінікай, псіхатэрапеўтамі і іншымі псіхалагічнымі службамі.

Ахмед ЗАГІРБЕКАЎ,
псіхолаг-педагог Маладзечанскай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы мастацтваў.

Фестывалі

Свет праз відэакамеру

На гэты раз Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навучэнцаў самым непасрэдным чынам адпавядаў сваёй назве. 12-14 сакавіка ён сабраў юных аматараў відэа, тых, хто паспрабаваў убачыць свет вакол сябе праз камеру. Менавіта ён і грамадскае аб'яднанне "Беларуская асацыяцыя недзяржаўнага тэлебачання" пры падтрымцы Прадстаўніцтва Дзіцячага фонду ААН (ЮНІСЕФ) у Беларусі арганізавалі Рэспубліканскі фестываль дзіцячага аматарскага відэа.

Як паведаміла рэдакцыі сакратар журы фестывалю Таццяна Філіповіч, у ім удзельнічалі дзіцячыя відэастудыі з Мінска, Брэста, Віцебска, Слуцка, Светлагорска, Крычава, Лепеля, Наваполацка і іншых гарадоў Беларусі.

Праграма была вельмі насычанай і змястоўнай. Напрыклад, знайшлося месца для арганізацыі конкурсу сацыяльных відэаролікаў "У XXI стагоддзе - здаровымі". Увагу журы звярнулі работы Кацярыны Малахоўскай, Аляксандра Галактыёнава з Полацка, Аляксея Паўлоўскага са Слуцка, ролікі, знятыя вучнямі з Салігорска (калектыўная работа), Арцёма Гузума з Крычава.

Асаблівы поспех выпаў на долю Настассі Мішынай, Веранікі Жук і Антона Крупельніцкага, кіраўніком якіх з'яўлялася рэжысёр студыі прадстаўніцтва Міждзяржаўнай тэлерадыёкампаніі "Мір" Таццяна Кіракозава.

У заключны дзень быў арганізаваны прагляд па намінацыях "Мой край", "Ігравое кіно", "Гумар", "Добрая справа".

Самай "ураджайнай" на прызы стала намінацыя "Ігравы фільм". Журы прысудзіла першыя месцы ажно чатыром работам. Пашчасціла Кірылу Сухаржэўскаму з Наваполацка, Ксеніі Вяцкай, Ганне Ермаловіч, Вікторыі Тучкоўскай, Наталлі Ждановіч з Мінска, Кацярыне Крупінай з Брэста.

У намінацыі "Мой край" адзначаны фільмы, аўтарамі якіх з'яўляюцца Кірыла Зялёнка, Яўген Цароў, Кірыла Калупановіч, Наталля Сталяр з Брэста, Васіль Шуйскі і Аляксандр Пракудзін з Крычава, Дзіна Кніга з Лепеля, Дзяніс Дзмітроў, Канстанцін Нетылёў, Аляксандр Пaддубскі з Мінска.

Адзінаццацігадовы мінчанін Вячаслаў Кліменка за ўдалы дэбют заахвочаны спецыяльным прызам.

Журы Рэспубліканскага фестывалю дзіцячага аматарскага відэа-2002 узначальваў вядомы кінааператар Генадзь Хлабыстаў.

Уладзімір НОВІК.

10 сакавіка ў сталіцы прайшло першынство Цэнтральнага раёна Мінска па каратэ-до сярод дзяцей і юнакоў на прызы спартыўнага клуба "Алімп". У спаборніцтвах прынялі ўдзел звыш 200 спартсменаў з Гродна, Вілейкі, Маладзечна і Мінска.

НА ЗДЫМКУ: адзінаццацігадовы Андрэй Грыневіч (Мінск) заняў першае месца ў раздзелах "ката" і "кумітэ".

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БЕЛТА.

Жыццёвыя гісторыі

"Суседскіх мух выявіць не ўдалося..."

Ні для каго не сакрэт, што існуе сярод нас асаблівая катэгорыя грамадзян, якія маюць паталагічную схільнасць скардзіцца ва ўсемагчымыя інстанцыі. Хлебам іх не кармі - дай падсапсаваць жыццё бліжняму. Церпіць у гэтай сітуацыі не толькі аб'ект нападак, але і той, хто па абавязку службы павінен ва ўсім разабрацца і вынесці вердыкт. Няўдзячная гэта справа.

Мінулым летам нейкая грамадзянка звярнулася ў Маскоўскае РУУС з заявай. Сутнасць яе зводзілася да таго, што... мухі з суседскай кучы гною пералятаюць на прысядзібны ўчастак заяўніцы, залятаюць у яе дом і, што самае страшнае, поўзаюць па яе прадуктах. Гучыць неяк несур'ёзна, пагадзіцеся. Але дама была настойлівая, і заяву прынялі да разгляду.

На "месца здарэння" выехаў участковы інспектар міліцыі Павел Стасуй. Будучы чалавекам маладым, жыццярадасным і вясёлым, ён спачатку хацеў адказаць даме ў яе ж стылі. Маўляў, прынятымі мерамі вышуку суседскіх мух выявіць не ўдалося. Аднак, знаходзячыся пры выкананні службовых абавязкаў, ён такога сабе не дазволіў. Следства было праведзена як належыць, з аглядам злашчаснай кучы гною і прафілактычнай гутаркай з яе уладальнікам. Іншых мер да такога "буйнога" парушальніка заканадаўства не прадугледжана. Візіт участковага супакоіў раззлаваную грамадзянку, яна зразумела, што мух давядзецца знішчаць уласнымі сіламі. Так што гэтая анекдатычная сітуацыя вырашылася даволі проста.

Калі ж скаржнік бярэцца за справу ўсур'ёз, то разбор можа доўжыцца гадамі. Па самай дробязнай прычыне. Напрыклад, у Мінску на вуліцы Смірнова пражывае пенсіянерка гадоў пад дзевяноста. Яна ўжо не першы год чуе нейкі містычны шум, які нібыта зыходзіць ад суседкі зверху. Таму бабуля рэгулярна выклікае міліцыю. Участковы Уладзімір Сергіенка склікаў мноства камісій з удзелам прадстаўнікоў ЖЭСа, "Энерганагляду" і санстанцый. Ніякага пабочнага шуму ў кватэры яны не пачулі. Па кожнай скарзе праводзілася следства і выносіліся заключэнні: інфармацыя не пацвердзілася. Копіі ўсіх гэтых папер роўным стосам складзены ў бабуліным куфэрку. Тым не менш, яна працягвае весці барацьбу са "зламыснікамі". Не так даўно зноў звярнулася куды належыць. Ідзе новае следства. Яго вынік цалкам прагназавальны: шуміць толькі ў галаве ў бабулі, і нідзе болей.

(Аднак справа мае афіцыйны статус. Уладзіміру Сергіенку зусім не да смеху з-за псіхічнага і фізічнага стану заяўніцы.)

На жаль, псіхічны стан грамадзян, якія звяртаюцца за дапамогай, нярэдка выклікае ў супрацоўнікаў міліцыі сур'ёзную заклапочанасць. Ёсць людзі, якім на кожным кроку бачыцца нечы злосны намер: то падасца што-небудзь, то пачуецца, то сусед занадта добра жыве, напэўна, крадзе, падлюга.

Тыя, у каго не ўсё ў парадку з галавой, сапраўды не заўсёды здольныя аб'ектыўна ацаніць абстаноўку. Здаровыя і вынаходлівыя грашаць гэтым не менш. Цесна стала пад адным дахам з мужам або некім з блізкіх. Як тут быць? У турму яго. Раз, другі, трэці... А там, глядзіш, участковы возьме сабе на заметку як алкаголіка, дармаеда і дэбашыра ды і адправіць на лячэбна-працоўную тэрапію або яшчэ куды далей, калі пашанцуе. Для дасягнення сваіх мэт некаторыя гатовы ісці да канца. Правакуюць скандалы, калі не ўдаецца, хлусяць, агаворваюць, падстаўляюць бліжніх, як толькі могуць.

На вуліцы Кулібіна жыве сям'я - муж, жонка і двое дзяцей. Больш як год назад гаспадар вярнуўся з ЛТП. Пасля гэтага ўчастковы яго не тое што п'яным, нават крыху на падпітку не бачыў. Чалавек вярнуўся да нармальнага жыцця, гадуе дзяцей. Такое хоць і рэдка, але здараецца. За той час, пакуль муж лячыўся, спілася яго жонка. Яна прывыкла весці разгульнае жыццё, і нейкі кантроль ёй не падабаецца. Дама ў дэталях апісвае мужу свае прыгоды, гаворыць, маўляў, ты мяне ўсё роўна паб'еш, і я цябе зноў здам.

– Я як дамашні доктар ведаю паднаготную гэтага сямейнага жыцця, – гаворыць Павел Стасуй. – Калі чалавека захочуць падставіць, ні ў кога нічога не атрымаецца. Я служу закону, а не нечым прыхамацям і шкурным інтарэсам.

Участковы расказаў пра адну сваю прафесійную звычку. Перш чым увайсці ў дом, адкуль паступіў сігнал пра сямейныя разборкі, ён спыняецца ля дзвярэй і некалькі хвілін ціхенька слухае, што там адбываецца ўнутры.

– Ты падонак, ты п'яніца, я цябе пасаджу! Зараз прыйдзе міліцыя, я скажу, што ты мяне збіў! – з-за дзвярэй чуецца істэрычны жаночы голас.

І ў адказ ледзь чутна:

– Дарагая, супакойся, я хачу спаць (мужчынскі голас).

– Не-е, ты сёння будзеш начаваць у "клетцы"!

Дастаткова пачуць падобны дыялог "не для публікі", каб зразумець што да чаго. Безумоўна, увайшоўшы ў дом, участковы выслухае абодва бакі. Іншая справа, што паказныя скаргі і плач не будуць мець жаданага выніку: замест "клеткі" (так у народзе называюць камеры для затрыманых) для мужа - пратакол за лжывы выклік міліцыі для жонкі. Штраф, які за гэта прадугледжаны, яны заплацяць разам.

Вядома, сямейныя скандалы - справа сур'ёзная. П'яны чалавек і за нож можа схапіцца, і за сякеру. Без умяшання міліцыі ў такой сітуацыі і да кровапраліцця недалёка. А ў нас што атрымліваецца? Замест таго каб аказаць дапамогу таму, хто сапраўды мае ў ёй патрэбу, участковы траціць час на нечыя дробныя сямейныя сваркі.

Вышэй былі прыведзены канкрэтныя прыклады з практыкі работы участковых інспектараў міліцыі Маскоўскага РУУС. Імёны скаржнікаў не названы знарок. Не толькі таму, што звязвацца з гэтымі людзьмі - сабе даражэй. Сітуацыі, на жаль, тыповыя. Магчыма, хто-небудзь з герояў гэтых і падобных ім гісторый пазнае ў іх сябе. Раптам прачнецца ў людзях сумленне, і задрыжыць у апошні момант чыя-небудзь рука, што выводзіць няроўным почыркам: прашу разабрацца і прыняць меры. Можа, не так ужо ўсё і сур'ёзна?

Любоў МУРЫЛЁВА.

Конкурсы

Беларусь, я табе прысвячаю

"Шмат мудрасці, трывог і радасці, святла і горычы, шчырай любові і праўды захавала ў сваіх скарбах песня" - гэтыя цудоўныя словы сказаў пра песню Рыгор Шырма. Вытокам і шчодрай крыніцай лірычнай паэзіі з'яўляюцца песні. Яны здаўна адпавядалі спрадвечнай патрэбе чалавека ў выяўленні пачуццяў і перажыванняў, сугучных яго настрою. У песнях мы выказваем тое, што нас заўсёды хвалюе: Радзіма, слаўная гісторыя беларускага народа, яго сённяшні дзень, духоўная спадчына, мова і культура.

Песня з'яўляецца ціхім прызнаннем у любові да сваёй Радзімы "Пяём табе свае песні, мая Беларусь" - пад такой назвай праходзіў конкурс патрыятычнай песні ў кінатэатры "Аўрора". Гэта было сапраўднае свята, свята песень, музыкі, весялосці.

Конкурс складаўся з двух этапаў: адборачнага тура (у ім прымалі ўдзел 29 навучальных устаноў раёна) і фіналу.

У фінале прымалі удзел сярэднія школы №№ 7, 32, 38, 125, 132, 136, 140, 150, 157, 159, 167, 193, 199, 201, 211, 212, гімназіі №№ 4, 13, ВПТВ лёгкай прамысловасці, ЦТДІМ "Эўрыка", з іх 18 вакальных ансамбляў, 103 выканаўцы.

Пры падвядзенні вынікаў конкурсу ўлічваўся ўзрост удзельнікаў, выканаўцы падзяляліся на тры ўзроставыя групы: старэйшая, сярэдняя і малодшая.

Першае месца ў старэйшай падгрупе атрымала Марыя Лютая (сярэдняя школа № 22), другое - Наталля Скапец (сярэдняя школа № 149), трэцяе месца падзялілі паміж сабой вучаніцы Ірына Жыгунова і Таццяна Каморная (сярэдняя школа № 199).

Сярэдняя ўзроставая група - гэта вучні ад 10-15 гадоў. Першае месца сярод іх занялі выхаванец Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі "Эўрыка" Аляксандр Заўгародскі і вучань сярэдняй школы № 167 Юрый Віцько. Навучэнец ВПТВ лёгкай прамысловасці Юрый Мазурык у конкурсе заняў другое месца, трэцяе - у Паўла Кацюшына, вучня сярэдняй школы № 136.

Лаўрэатамі конкурсу сярод ансамбляў сталі творчыя калектывы сярэдніх школ №№ 157, 159, 201.

Прыз за арыгінальнасць атрымаў вучань сярэдняй школы № 159 Дзмітрый Байкоў. Ані Хвашчынскай, вучаніцы гімназіі № 4, быў уручаны прыз як аўтару і выканаўцы песні.

У малодшай групе пераможцамі сталі: першае месца - у Аляксандра Валадзько, другое месца заняла вучаніца гімназіі № 13 Наталля Карасік, трэцяе - у Аляксандры Захарык (сярэдняя школа № 149).

Тамара АЎЧЫННІКАВА,
спецыяліст упраўлення адукацыі Фрунзенскага раёна Мінска.

Спорт

Зорка айчыннага каратэ

У крыты каток, які знаходзіцца ў парку імя М.Горкага, у надзеі стаць спартсменам Гардзей Снегіроў прыйшоў у шэсць гадоў - там адбываўся набор у хакейную школу "Юнацтва". Але не пашанцавала яму стаць хакеістам - не зрабіў ён асаблівага ўражання на хакейных гуру па сваіх фізічных даных. Ды і цяпер Гардзей саступае ў гэтым сваім равеснікам. Але, як гавораць, не было б шчасця - ды няшчасце дапамагло.

Такому павароту падзей быў асабліва рады Сяргей Мікалаевіч Снегіроў, бацька хлапчука, які і стаў яго першым трэнерам, забраўшы сына ў каратэ. Спачатку трэніраваўся Гардзей на "Дынама", а потым, апошнія восем гадоў, у клубе "Фудосін".

У сямігадовым узросце Снегіроў у кампаніі 8-11-гадовых заняў другое месца ў разрадзе кумітэ на чэмпіянаце Рэспублікі Беларусь.

Праз тры гады, калі яму мінула дзесяць, прымаў удзел у Кубку свету ў Мішкальцэ (Венгрыя). Што і гаварыць, Гардзей - вопытны каратыст. Вельмі ўдала выступіў Снегіроў на турніры ў 2000 годзе "Зоркі шатакан каратэ-до Расіі". Летась вызначыўся на чэмпіянаце Еўропы ў Тбілісі, дзе выступаў у юнацкім і дарослым разрадах. Сярод юніёраў у індывідуальным ката заняў другое месца, уступіўшы толькі грузінскаму спартсмену. Ён стаў чэмпіёнам Еўропы ў камандных спаборніцтвах сумесна з Алегам Кучмасавым і Уладам Таміліным. У паядынках па ката сярод дарослых у камандзе з Таццянай Сіняўскай і Мікалаем Руцкім атрымаў яшчэ адзін сярэбраны медаль.

Снегіроў не толькі захапляецца спортам, але і паспяхова вучыцца ў гімназіі. Улічваючы вынікі выступленняў на розных узроўнях, Гардзею не сорамна перад аднакласнікамі і настаўнікамі - у пятай гімназіі ёсць свой чэмпіён кантынента.

"Залатая шайба"

Нячаста сустрэнеш нават на матчах ужо адносна вядомых хакейных каманд такую колькасць гледачоў, якую сабраў у мінулыя выхадныя мінскі крыты каток парку імя М.Горкага. Пры гэтым падлеткі складалі асноўную масу публікі. І невыпадкова: менавіта іх аднагодкі праводзілі вырашальны паядынак за права выхаду ў фінальную стадыю "Залатой шайбы-2002".

Захапляльныя гарадскія спаборніцтвы па хакею "Залатая шайба" на прызы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь працягваліся два тыдні.

А права прадстаўляць Мінск на рэспубліканскіх фінальных спаборніцтвах і пераходны крыштальны Кубак у выніку напружанай барацьбы заваявалі каманды Першамайскага - малодшая група - і Фрунзенскага - старэйшая група - раёнаў. Наперадзе - напружаныя паядынкі за званне чэмпіёнаў у Брэсце (20-24 сакавіка) сярод дзяцей 1989-90 гадоў нараджэння і ў Віцебску (27-31 сакавіка) - сярод спартсменаў 1987-88 гадоў нараджэння.

Другое і трэцяе месцы ў малодшай групе занялі прадстаўнікі Савецкага і Партызанскага раёнаў, а сярод юных спартсменаў старэйшай групы на другім і трэцім месцах аказаліся школьнікі з Маскоўскага і Заводскага раёнаў.

Вызначаны і лепшыя гульцы турніру - вартары Павел Рэйба і Уладзімір Рада, абаронцы Андрэй Фісько і Павел Гарбацэвіч, нападаючыя Ян Лашчэнка і Дзяніс Варфаламееў, бамбардзіры Раман Васількоў і Аляксандр Мазанік.

Спаборніцтвы прайшлі на дастаткова высокім узроўні як у арганізацыйным плане, так і ў сэнсе якасці гульні.

Пётр ШУБЯНОК.

Свята на кірмашы

Цікава было на вясеннім кірмашы, што праходзіў 16 сакавіка на Кастрычніцкай плошчы сталіцы.

Мінчане змаглі пабачыць выступленні творчых калектываў, прысвечаныя Масленіцы. Цёпла сустрэлі дзеці і дарослыя выступленне ўзорнага дзіцячага ансамбля танца "Равеснік". Весела было і на пляцоўцы, дзе давалі прадстаўленне артысты цырка з медзведзянём.

Сярод гледачоў праводзіліся разнастайныя віктарыны і конкурсы, уключаючы спаборніцтвы асілкаў (падыманне гір і рукабор'е). Пераможцы былі ўзнагароджаны прызамі.

Выступалі таксама фальклорныя і харавыя калектывы сталіцы, сваё майстэрства дэманстравалі цырульнікі. Школьнікі маглі наведаць музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, які размешчаны побач з канцэртнай пляцоўкай.

Вільям АСТРЫНСКІ.

Гэта цікава

Кактус, які ходзіць

У перуанскага кактуса замест карэння парасткі, якія пакрыты вострымі калючкамі. Пры дапамозе ветру ён перамяшчаецца на вялікія адлегласці, атрымліваючы вільгаць і харчаванне не з глебы, а з паветра.

Першая бульбачка

Цікавы лёс некаторых раслін. Так, напрыклад, бульба была завезена ў Еўропу ў 1536 годзе з Паўднёвай Амерыкі іспанскімі і англійскімі мараплаўцамі і не адразу была прызнана харчавой культурай.

Першы мех бульбы ў Расію быў прысланы з Галандыі Пятром І, калі ён працаваў там цесляром на верфях.

Бульба ў Расіі прыжывалася з вялікімі цяжкасцямі. Сяляне ставіліся з недаверам да гэтага "землянога яблыка", адмаўляліся вырошчваць і ўжываць яго ў ежу. Узнікалі нават ("бульбяныя бунты").

Але хутка ўсе зразумелі каштоўнасць новай расліны.

Бяскрылая птушка

Бяскрылая птушка ківі - сапраўдная каралева птушынага царства Новай Зеландыі. Ёю так ганарацца тут, што яна нават упрыгожвае герб краіны. Удзень ківі хаваецца дзе-небудзь пад каранямі дрэў, а ўвечары выходзіць па спажыву, якую шукае сваёй доўгай дзюбай у балоцістай глебе. Ноздры ў ківі - паблізу канца дзюбы. Птушцы вельмі зручна абнюхваць глебу.

Помнік пеўню

Калі камандуючы арміяй, якая ў сярэднія вякі акружыла нямецкі горад Мюнстар, убачыў на гарадскіх сценах пеўня, ён вырашыў, што яго план узяць горад зморам праваліўся, і зняў асаду. На самай жа справе ў горадзе не засталося аніякай ежы, певень гэты быў апошняй птушкай.

Удзячныя жыхары паставілі пеўню помнік.

Хітрасць ластаўкі

Ластаўкі-касаткі, адлятаючы з гнязда па спажыву, прывязваюць сваіх птушанят конскім валаскам за лемку да сцяны гнязда.

Дрэва, як ліхтар

У трапічных краінах сустракаецца дрэва, у каранях якога багата фосфару. Фосфар выпраменьвае святло, і дрэва ў цемры свеціць, як ліхтар. Пад такім дрэвам уначы можна чытаць.

Кастусь КАРНЯЛЮК.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; праблем навукі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22. bng@e-mail.ru

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Мікола ГІЛЕВІЧ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.

Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63857.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 1792
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 13.3.2002 г. у 18.10
Тыраж 30.000 экзэмпляраў.